

**T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ**

**ANTALYA İLİNDE GENÇ ÇİFTÇİ PROJESİNDEN YARARLANAN VE
YARARLANMAYAN KADINLARIN GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMLERİNİN
ARAŞTIRILMASI**

Halime BOZAN

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TARIM EKONOMİSİ

ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

OCAK 2020

ANTALYA

**T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ**

**ANTALYA İLİNDE GENÇ ÇİFTÇİ PROJESİNDEN YARARLANAN VE
YARARLANMAYAN KADINLARIN GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMLERİNİN
ARAŞTIRILMASI**

Halime BOZAN

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TARIM EKONOMİSİ

ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

OCAK 2020

ANTALYA

**T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**ANTALYA İLİNDE GENÇ ÇİFTÇİ PROJESİNDEN YARARLANAN VE
YARARLANMAYAN KADINLARIN GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMLERİNİN
ARAŞTIRILMASI**

**Halime BOZAN
TARIM EKONOMİSİ
ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Bu tez Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi
tarafından FYL-2019-4386 nolu proje ile desteklenmiştir.**

OCAK 2020

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ANTALYA İLİNDE GENÇ ÇİFTÇİ PROJESİNDEN
YARARLANAN VE YARARLANMAYAN KADINLARIN
GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMLERİNİN ARAŞTIRILMASI

Halime BOZAN

TARIM EKONOMİSİ

ANABİLİM DALI

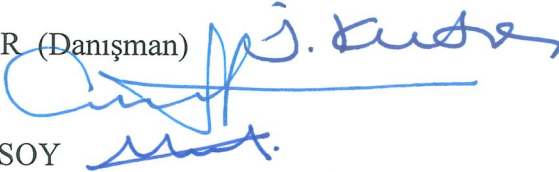
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bu tez 23./01./2020 tarihinde jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi İlkay KUTLAR (Danışman)

Prof. Dr. Cengiz SAYIN

Dr. Öğr. Üyesi Mücahit PAKSOY

ÖZET

ANTALYA İLİNDE GENÇ ÇİFTÇİ PROJESİNDEN YARARLANAN VE YARARLANMAYAN KADINLARIN GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMLERİNİN ARAŞTIRILMASI

Halime BOZAN

Yüksek Lisans Tezi, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi İlkay KUTLAR

Ocak 2020; 61 Sayfa

Türkiye’de uzun yıllar tarım sektörü farklı politikalarla desteklenmiştir. Ancak bu desteklerin hedef kitleye ulaştırılma şekli, zamanı ve miktarı hususunda zaman zaman sorunlar yaşanmıştır. Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından 2016 yılında kırsal alanda yaşayan ve tarımsal faaliyetlere işgücü olarak katılan 18-40 yaş arasındaki genç nüfusu kırsal alanda tutmak ve tarımsal faaliyetlerini desteklemek amacıyla “Genç Çiftçi Projesi” başlatılmıştır. Antalya ilinde projeden yararlanan çiftçilerin %60.7’sinin kadın olduğu tespit edilmiştir. Projeden yararlanan kadın çiftçilerin yoğunlukta olduğu Konyaaltı, Aksu, Serik, Kepez, Döşemealtı, Korkuteli ve Elmalı olmak üzere toplam 7 ilçe araştırma alanı olarak seçilmiştir. Bu kapsamda 2016-2017 yılları arasında Genç Çiftçi Projesi’nden yararlanan ve yararlanmayan toplam 100 kadın çiftçi ile yüz yüze anket yapılmıştır. Araştırma kapsamında kadınların demografik özellikleri, bitkisel ve hayvansal üretim desenleri, girişimcilik eğilimleri ve proje hakkındaki görüş ve düşünceleri ortaya konulmuştur. Elde edilen veriler kadınların projeden yararlanma ve yararlanmama durumuna göre gruplandırılmıştır. Verilerin analizinde ortalama, frekans, yüzde dağılımlar, çapraz tablolar ve istatistik analizler kullanılmıştır. Buna göre kadınların ortalama yaşı 31.2, evlenme yaşı 19.9, çocuk sayısı 2.2 ve %51’i ilköğretimden sonra eğitimine devam etmemiştir. Projeden yararlanan kadınların %60’ı, projeden yararlanmayan kadınların ise %82’si girişimciliğin ne demek olduğunu tanımlayamamıştır. Ancak bir kadının girişimci olmasını engelleyen en önemli faktörlerin sermaye yetersizliği, deneyimsizlik, başarısız olma korkusu ve işletmecilik konusunda bilgi eksikliği olduğunu ifade etmiştir. Projeden yararlanan kadınların %80’i projenin beklentilerini karşıladığını, %20’si ise karşılamadığını belirtmiştir.

ANAHTAR KELİMELEER: Kırsal Alan, Kırsal Kalkınma, Kadın Çiftçi, Girişimcilik, Genç Çiftçi Projesi

JÜRİ: Dr. Öğr. Üyesi İlkay KUTLAR

Prof. Dr. Cengiz SAYIN

Dr. Öğr. Üyesi Mücahit PAKSOY

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE ENTREPRENEURSHIP TRENDS OF WOMEN, BENEFICIARY AND NOT BENEFICIARY FROM YOUNG FARMER PROJECT IN ANTALYA

Halime BOZAN

MSC Thesis, in Agricultural Economics

Supervisor: Asst. Prof. Dr. İlkey KUTLAR

January 2020; 61 Pages

For many years Turkey has been supported in the agricultural sector with different policies. However, from time to time, there have been problems with the way, the amount and the time that these supports are delivered to the target group. In 2016, the “Young Farmer Project” was initiated by the Ministry of Agriculture and Forestry so as to keep the young population between the ages of 18-40 living in rural areas and participating in agricultural activities as labor force in rural areas and supporting agricultural activities. It was determined that %60.7 of the farmers benefiting from the project in Antalya were women. Konyaalti, Aksu, Serik, Kepez, Dosemealti, Korkuteli and Elmalı have been selected as a research area in total. Accordingly, 100 face-to-face surveys were conducted with 100 women farmers who benefited and did not benefit from the Young Farmers Project between 2016-2017. Demographic characteristics of women, crop and animal production patterns, entrepreneurship tendencies and their opinions and thoughts about the project were presented. The data obtained were grouped according to the status of women benefiting from the project and not benefiting from the project. Mean, frequency, percentage distributions, cross tables and statistical analyzes were used in the analysis of the data. Accordingly, the average age of women was 31.2, the age of marriage was 19.9, the number of children was 2.2 and % 51 did not continue their education after primary education. %60 of women benefiting from the project and %82 of women not benefiting from the project could not define what entrepreneurship means. However, only one woman stated that the most important factors preventing a woman from becoming an entrepreneur are lack of capital, inexperience, fear of failure and lack of knowledge about business administration. %80 of the women benefiting from the project stated that they met the expectations of the project and % 20 did not.

KEYWORDS: Rural Area, Rural Development, Female Farmer, Entrepreneurship, Young Farmer Project.

COMMITTEE: Asst. Prof. Dr. İlkey KUTLAR

Prof. Dr. Cengiz SAYIN

Asst. Prof. Dr. Mücahit PAKSOY

ÖNSÖZ

Kırsal alanlarda tarımsal üretimin sürdürülebilirliğini sağlamak ve kırsal kalkınmanın gerçekleştirilmesi için uzun yıllardır çeşitli destekleme ve hibe programları uygulanmıştır. Gelişen dünya standartları baz alınarak her yıl çeşitli uygulamalara gidilerek fayda oranı maksimum seviyede tutulmaya çalışılmıştır. Kırsal alanda yaşayan ve yaşamayı düşünen gençlerim üretim faaliyetlerine katılımını sağlamak için 2016 yılında bu desteklere bir yenisi eklenerek Genç Çiftçi Projesi uygulamaya başlanılmıştır. Kadın girişimciliğini artırmada ve gençlerin kırsal alanda tutumunu sağlamada etkili olan bu destekleme projesiyle tarımsal üretimin sürdürülebilirliği sağlanmaya çalışılmıştır.

Araştırma alanı olarak belirlenen Antalya ilinde 2016-2017 yılları arasında projeden yararlanan 50, yararlanmayan 50 kadın olmak üzere toplam 100 kadın ile anket çalışması yapılmıştır. Araştırmanın amacı Genç Çiftçi Projesi'nden yararlanan ve yararlanmayan kadınların girişimcilik eğilimleri ortaya konulmuştur. Ayrıca kadınların sosyo-ekonomik özellikleri ve tarımsal üretime işgücü olarak katılımları belirlenmiştir.

Tez konusunun belirlenmesi ve tüm süreçlerinde bana yol gösterici olan, desteğini ve bilgisini esirgemeyen Danışman hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi İlkay KUTLAR'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca çalışmanın tüm aşamalarında yardımcı olan Antalya Tarım ve Orman İl Müdürlüğü Koordinasyon ve Tarımsal Veriler Şubesi Müdürü İbrahim Irmak ve çalışma arkadaşlarına, değerli zamanlarını ayırıp anket sorularıma içtenlikle yanıt veren kadın çiftçilerimize teşekkürü borç bilirim.

Çalışmanın başlangıç aşamasından itibaren görüşlerini ve desteklerini esirgemeyen tüm hocalarıma ve tez sürecinin her aşamasında maddi ve manevi yardımlarını esirgemeyen çok değerli aileme, ayrıca bu süreçte yaşadığım sıkıntılar boyunca hep yanımda olan İlknur Bağrıyanık ve Büşra Cevşen Öztürk'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak bu çalışmanın gerçekleşmesinde desteklerinden dolayı Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birim'ine teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
AKADEMİK BEYAN	vi
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	vii
ŞEKİL DİZİNİ	ix
ÇİZELGELER DİZİNİ	x
1. GİRİŞ	1
2. KAYNAK TARAMASI	4
2.1. Literatür Özetleri	4
2.2. Kuramsal Bilgiler	13
2.2.1. Kırsal alan kavramı ve kapsamı.....	13
2.2.2. Türkiye’de kırsal alana yönelik desteklemeler	16
2.2.3. Kırsal alanda girişimcilik.....	20
2.3. Araştırma Alanı Hakkında Genel Bilgiler.....	23
2.3.1. Tarihçe	24
2.3.2. Coğrafi konum	25
2.3.3. Ekonomik faaliyetler	26
3. MATERYAL VE METOT	28
3.1 Materyal.....	28
3.2. Metot	28
4. BULGULAR	31
4.1. İşletme ve İşletmecilere Ait Genel Bilgiler	31
4.1.1. Yaş Durumu.....	31
4.1.2. Eğitim durumu	32
4.1.3. Medeni durum.....	33
4.1.4. Sosyal güvence	33
4.1.5. Kooperatife ortaklık.....	34
4.1.6. Tarımsal konularda karar verme	35

4.1.7. Tarım dışı uğraş alanı	36
4.2. Arazi Varlığı.....	37
4.3. Üretim Deseni.....	37
4.4. Hayvan Varlığı	38
4.5. Kadınların Girişimcilik Eğilimleri	38
4.5.1. Girişimcilik konusunda eğitim alma durumu	39
4.5.2. Girişimci olmanın yararları	40
4.5.3. Girişimci olmanın önündeki engeller	41
4.5.4. Kadın çiftçilerin sahip olduğu girişimcilik özellikleri.....	42
4.6. Genç Çiftçi Projesinden Yararlanan Kadınların Proje Hakkındaki Görüşleri	44
4.6.1. Genç çiftçi projesi kapsamında alınan destekler	44
4.6.2. Projeden beklentiler	45
4.6.3. Proje hakkında Ggrüş ve düşünceler	46
5. TARTIŞMA	47
6. SONUÇLAR	49
7. KAYNAKLAR	51
8. EKLER.....	56
ÖZGEÇMİŞ	

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Antalya İlinde Genç Çiftçi Projesinden Yararlanan ve Yaralanmayan Kadınların Girişimcilik Eğilimlerinin Araştırılması” adlı bu çalışmanın, akademik kurallar ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını belirtir, bu tez çalışmasında bana ait olmayan tüm bilgilerin kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

23.01.2020

Halime Bozan

SİMGELER VE KISALTMALAR

Simgeler

da : Dekar

m : Metre

Kısaltmalar

AB : Avrupa Birliği

BÜGEM : Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü

ÇKS : Çiftçi Kayıt Sistemi

ÇATAK : Çevre Amaçlı Tarım Arazilerini Koruma

DGD : Doğrudan Gelir Desteği

DPT : Devlet Planlama Teşkilatı

DTÖ : Dünya Ticaret Örgütü

GAP : Güneydoğu Anadolu Projesi

GZFT : Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsatlar, Tehditler

IMF : Uluslararası Para Fonu

İŞKUR : Türkiye İş Kurumu

M.S : Milattan Sonra

TDK : Türk Dil Kurumu

TKDK : Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu

TUİK : Türkiye İstatistik Kurumu

KKYDP : Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı

KİT : Kamu İktisadi Teşebbüsü

KOSGEB : Küçük ve Orta Büyüklükteki Sanayi Kuruluşlarını Geliştirme Başkanlığı

ÖSDP : Özelleştirme Sosyal Destek Projesi

RG : Resmi Gazete

TARSİM : Tarım Sigortaları Havuzu

TOBB : Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği

YY : Yüzyıl

ŞEKİL DİZİNİ

Şekil 2.1. Antalya İli Haritası	26
---	----

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 1.1. Proje konuları.....	1
Çizelge 2.1. Türkiye’de kırsal alan ve kentsel alana ait nüfus bilgileri.....	14
Çizelge 2.2. Türkiye’de tarım-tarım dışı istihdamın yıllara göre dağılımı	15
Çizelge 2.3. Türkiye’de yıllar itibarıyla organik bitkisel ve hayvansal üretim destekleme ödemesi.....	20
Çizelge 2.4. Antalya ilinin arazi varlığı.....	23
Çizelge 2.5. Antalya ilinin tarım alanlarının kullanımı.....	23
Çizelge 2.6. Antalya ilinde en çok yetiştirilen ürünler	24
Çizelge 3.1. İlçelere göre yapılan anket sayısı.....	29
Çizelge 4.1. Yaş durumu.....	32
Çizelge 4.2. Eğitim durumu.....	33
Çizelge 4.3. Medeni durum.....	33
Çizelge 4.4. Sosyal güvence	34
Çizelge 4.5. Kooperatife ortaklık.....	35
Çizelge 4.6. Tarımsal konularda karar verme durumu.....	36
Çizelge 4.7. Tarım dışı uğraşı alanı.....	36
Çizelge 4.8. Arazi varlığı.....	37
Çizelge 4.9. İncelenen işletmelerin üretim deseni ve alanı.....	38
Çizelge 4.10. Hayvan varlığı.....	38
Çizelge 4.11. Girişimciliğin tanımını bilme durumu.....	39
Çizelge 4.12. Girişimcilik konusunda eğitim alma durumu.....	40
Çizelge 4.13. Girişimci olmanın yararları.....	41
Çizelge 4.14. Girişimci olmanın önündeki engeller.....	42
Çizelge 4.15. Kadın çiftçilerin sahip olduğu girişimcilik özellikleri.....	43
Çizelge 4.16. Desteklenen konu başlıkları.....	45

Çizelge 4.17. Projeden beklentilerin öncelik sırasına göre numaralandırılması.....	45
Çizelge 4.18. Proje hakkında görüş ve düşünceler.....	46

1. GİRİŞ

Türkiye’de uzun yıllar tarım sektörü farklı politikalarla desteklenmiştir. Ancak bu desteklerin hedef kitleye ulaştırılma şekli, zamanı ve miktarı hususunda çeşitli problemler yaşanmıştır. Bu nedenle de kırsal alanın ve kırsal alanda yaşayanların kalkınmasında istenilen hedeflere ulaşılamamıştır. 2000’li yılların başından itibaren Doğrudan Gelir Desteği (DGD) ödemelerine esas olmak üzere oluşturulan Çiftçi Kayıt Sistemi’ne (ÇKS) kayıtlı üreticilere üretimden bağımsız ödemeler yapılmış, ancak kısa zamanda bu şekilde destekleme yerine ürün deseni, prim desteği, fark ödemesi, hayvancılık destekleri, mazot gübre desteği gibi farklı destekleme ödemeleri uygulanmıştır (Anonim 2019a).

Bu desteklere ilave olarak Tarım ve Orman Bakanlığı (TOB) 2016 yılında Genç Çiftçi Hibe Projesi’ni uygulamaya koymuştur. Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Genç Çiftçi Projelerinin Desteklenmesi hakkında tebliğ, 5 Nisan 2016 tarihli Resmi Gazete’ de ilan edilerek yürürlüğe girmiştir. Bu proje ile kırsal alanda yaşayan gençlerin kırdan kente göçünü engellemek, tarıma yönelik yeni istihdam ve iş alanları yaratmak ve tarımsal üretim bilgilerini arttırmak amaçlanmıştır (RG 2016).

Tarıma teşvik amacı ile genç çiftçilere verilen bu hibe projesinden 2016 ile 2017 yıllarında 31 bin genç çiftçi, 2018 yılında ise 16 bin 733 genç çiftçi yararlanmıştır (Anonim 2019a). Program kapsamında uygulanan proje konuları Çizelge 1.1.’de verilmiştir.

Çizelge 1.1. Genç çiftçi desteği

Hayvansal Üretime Yönelik	Bitkisel Üretime Yönelik	Yöresel Ürünler ile Tıbbi ve Aromatik Bitki Üretimine Yönelik
-Büyükbaş hayvan yetiştiriciliği -Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği -Arı yetiştiriciliği ve bal üretimi -Arı sütü, ana arı, polen vb. arı ürünleri üretimi, - İpekböceği yetiştiriciliği ve tesis yapımı, -Serbest sistem yumurta tavuğu yetiştiriciliği ve tesis yapımı,	-Kapama meyve bahçesi tesisi, -Fide, fidan iç ve dış mekan süs bitkisi yetiştiriciliği, -Kontrollü örtü altı yetiştiriciliği, -Çok yıllık yem bitkisi yetiştiriciliği, -Kültür mantarı üretimi ve tesis yapımı	-Çok yıllık tıbbi ve aromatik bitki üretimi, işlenmesi, depolanması ve paketlenmesi, -Coğrafi işaretli, organik veya iyi tarım uygulamalı bitkisel ve hayvansal üretim.

Kaynak: Resmi Gazete 2

5 Nisan 2016 tarihli Resmi Gazete’de Genç Çiftçi Projesi’ne başvuru şartları aşağıdaki gibi belirtilmiştir:

- ✓ Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak,
- ✓ 18 yaşından büyük ve 41 yaşından küçük olmak,
- ✓ Okur-yazar olmak,
- ✓ Herhangi bir işte ücretli bir şekilde çalışmıyor olmak,
- ✓ Vergi mükellefi olmamak,
- ✓ 15 büyük veya 50 küçükbaş hayvandan fazla hayvana sahip olmamak,
- ✓ Arıcılık projeleri için, elliden fazla kovan sahibi olmamak,
- ✓ Aynı hibe programından daha önce faydalanmamış olmak (Aile üyeleri de bu kapsama dahil ediliyor),
- ✓ Bakanlığın diğer hibe programlarından yararlanmamış olmak,

Bu araştırma ile Antalya ilinde tarımsal üretime iş gücü olarak katılan ve “Genç Çiftçi Projesi’nden” yararlanan ve yararlanmayan kadınların girişimcilik eğiliminin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda 2016-2017 yılları arasında “Genç Çiftçi Projesi’nden” yararlanan ve yararlanmayan kadın çiftçilerin sosyo ekonomik durumları, girişimcilik eğilimi, tarımsal faaliyetlere katılımları ile “Genç Çiftçi Projesi” hakkındaki görüş ve düşünceleri incelenmiştir.

Tarımsal üretime işgücü olarak önemli düzeyde katılan kadınların bu hibe projesinde yer alması ve pozitif ayrımcılığa tabi tutulması artı bir değerdir.

Kadınların ve çocukların tarımsal üretimdeki konumlarının sadece ücretsiz aile işçisi olarak görülmesi kadın iş gücünün maalesef göz ardı edildiğini göstermektedir. Kırsal alandaki çoğu kadının aile içinde ve üretimde pasif konumda olması ülkenin geri kalmışlığını tetikleyen önemli sebeplerdendir. Çoğu gelişmiş ülkenin ekonomik ve tarımsal planlamalarında kadın iş gücü ön sıralarda yer almaktadır.

Türkiye’de de kadınların çalışma hayatına kazandırılması için yıllardır farklı destek ve projeler üretilmiştir. Örneğin; yasal düzenlemeler, destek programları, hibe veya kredi fırsatları, girişimciliği özendirici proje ve etkinlikler, çeşitli faktörler aracılığı ile gerçekleştirilmektedir. Bu yönde başta bakanlıkların ve bakanlıklara bağlı çeşitli kurumların, sivil toplum kuruluşlarının, uluslararası kuruluşların, bankaların, toplumun ve medyanın büyük rolleri ve çeşitli destekleri bulunmaktadır (Soysal 2010).

Konu ile yapılmış çalışmalarda elde edilen bulgular kırsal alanda kadınların girişimcilik eğiliminin yüksek olduğunu göstermektedir. Araştırma alanı olarak Antalya ilinin seçilmesinde projeden yararlanan üreticilerin %60.7’sinin kadın olması etkili olmuştur. Ayrıca projenin çok yeni olması nedeniyle sonuçlarının kırsal alana olası etkilerini araştırmak çalışmanın özgünlüğünü artırmaktadır

Projeden yararlanan kadın çiftçilerin demografik özellikleri, tarımsal faaliyet alanları, verilen hibe ve hibenin kullanım alanı, girişimci olma yönündeki faaliyetleri, eğilimleri ve karşılaştıkları sorunlar çalışmanın genel amaçlarını oluşturmaktadır. Araştırmada ayrıca Genç Çiftçi Projesi'nden yararlanan ve yararlanmayan kadın çiftçiler çeşitli özellikler bakımından karşılaştırılmıştır.

2. KAYNAK TARAMASI

2.1. Literatür Özetleri

Özkan vd. (2003), çalışmalarında Türkiye'de mevcut girişimciliğin belirleyicilerini ve buna bağlı olarak da bölgesel dengesizlikte girişimci ayırımını ortaya koymuşlardır. Elde edilen bulgulara göre, Doğu Anadolu Bölgesi'nde üretim sürecinde modern girişimcilik tarzında yeterli bir anlayışın olmadığı ve bu durumun sosyo ekonomik açıdan geri kalmışlığa yol açan en belirgin unsur olduğunu tespit etmişlerdir.

Çakıcı (2006), çalışmasında Mersin ilinde faaliyet gösteren 200 kadın girişimcinin kişilik özellikleri, bilgi ve becerileri, işlerini yürütmeye karşılaştıkları sorunlar, eğitim eksiklikleri vb. faktörleri değerlendirerek, onların gelişmeleri ve güçlenmelerine katkıda bulunabilecek öneriler geliştirmiştir. Çalışma sonucunda, iş yaşamında etkili olabilmede gerekli kişilik özelliklerinden özgüven, dürüstlük, risk üstlenme ve cesaret ön plana çıkarken; iş yaşamını, insan ilişkilerini, pazarlama ve satışı bilme etkili bir iş yaşamı için önemli faktörler olarak öne çıkmıştır. Ayrıca, kadın girişimcilerin verimlilik ve kalite artırma, iletişim, finansman ve satın alma konularında eğitim almak istediklerini tespit etmiştir.

Gözek (2006), araştırmasında girişimci adaylarının sahip olması gereken özellikler, destek alabileceği yerler ve mevcut durumları ortaya koymuştur. Şanlıurfa, Diyarbakır ve İzmir illerinde ÖSDP kapsamında yapılan Küçük Ölçekli İş Kurma Danışmanlık Desteği (KÖİDD) programlarına katılan girişimci adaylarla yapılan anket çalışması sonucunda, iş kurma sürecindeki tüm başvuru ve işlemlerin tek merkezden yürütülmesi ve Kredi Garanti Fonu gibi girişimci adaylarına teminat sağlayan kuruluşların, girişimcilik kültürünün oluşturulmasına yönelik aktivitelerin ve teşvik mekanizmalarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması gerektiğini tespit etmiştir.

Memiş vd. (2007), çalışmalarında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından desteklenen GAP Bölgesi'ndeki Sosyo ekonomik Kalkınmada Kadın İşgücü Projesi kapsamındaki kadın girişimcilerin bir iş kurmak ve bu işte başarılı olmak için en önemli unsurun ne olduğuna, girişimcilik için kilit becerilerin neler olduğuna ve yapmak istenilen işten vazgeçiren nedenlerin neler olduğuna ilişkin düşünceleri belirtmişlerdir. Çalışma sonucunda, eğitim düzeylerine göre, bir iş kurmak ve bu işte başarılı olmak için en önemli unsurun motivasyon ve sıkı çalışma, bir girişimcinin en önemli özelliğinin cesaret, girişimcilikte kilit becerinin tek başına işletmenin işlerini yürütebilmek ve kadınları yapmak istedikleri işten vazgeçiren nedenlerin de yoğun çalışma, başarısız olma ve uzun plan ve program süreleri olduğunu tespit etmişlerdir.

Bozkurt (2007), çalışmasında girişimci kişilik özellikleri ve bu kişilik özelliklerinin girişimcilik eğilimi üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla, 84'ü kız, 89'u erkek olmak üzere toplam 173 öğrenciye, daha önce Hong Kong'daki yüksek

lisans öğrencilerine uygulanmış olan “Girişimcilik Karakterlerinin Testi” anketi uyarlanarak uygulanmıştır. Çalışma sonucunda, katılımcıların yüksek başarıya ihtiyacı güdüsüne sahip oldukları, ayrıca kızlarla erkekler arasında risk alma ve belirsizlik toleransı açısından bir farklılık olmadığını tespit etmiştir.

Kutlar ve Özçatalbaş (2008), çalışmalarında Antalya ili Merkez ilçesindeki Süt Sığırtı Yetiştiricileri Birliği üyesi olan ve olmayan işletmeleri ele almışlardır. Bu kapsamda; birliğe üye olan ve olmayan işletmelerde aile bireylerinin işletme içinde ve dışındaki faaliyetleri, günlük çalışma süreleri ile işletmedeki kaynakları kullanım hakkı, onları kontrol etme, getirisinden yararlanma durumları ve işletmede kalkınmayı sınırlayıcı faktörler “Toplumsal Cinsiyet Analizine (Gender Analysis)” dayandırılarak karşılaştırmalı olarak incelemişlerdir. Elde edilen bulgulara göre, birliğe üye olan ve olmayan işletmelerdeki aile bireylerinin seçilmiş bazı özellikleri ile birliğe üye olup olmama arasında önemli düzeyde bir fark olmadığını tespit etmişlerdir.

Aslan ve Atabey (2009), araştırmalarında kadın girişimciliğinin ülke kalkınmasındaki önemini, kadın girişimcilerin yükseltilmesine yönelik faaliyetleri ve son olarak kadın girişimcilerin önündeki engelleri incelemişlerdir. Çalışma sonucunda, kadınların özellikle yatırım kararlarındaki sabırlı yaklaşımları, yavaş ilerleme, katlanılabilir risk alma yönleriyle iş kurma sürecinde ve girişimcilikte daha az başarısızlık gösterdiklerini, buna karşılık piyasa tecrübelerinin, finans yetersizliklerinin ve muhasebe gibi teknik bilgi yetersizliklerinin olduğunu tespit etmişlerdir.

Erçoban (2009), çalışmasında Tokat ili merkez ilçesinde kadınların tarımsal faaliyetlere katılımları ve yayımdan yararlanma olanaklarının karşılaştırmalı analizini yapmıştır. Kırsal alanda kadınların bitkisel ve hayvansal üretime katılımlarını dağ köyü ve ova köylerine göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Buna göre kadın nüfusun üretim faaliyetine katkı ve katılımları dikkate alınarak kadınlara kendilerini geliştirme olanakları tanınması gerektiği sonucu elde edilmiştir. Bu kapsamda kadınların tarımsal yayım hizmetlerinden yararlandırılması üzerinde önemle durulması gerektiği önerilmiştir.

Kutlar ve Gülçubuk (2009), çalışmalarında özellikle kırsal alanda yaşayan kadınların, erkeklere göre okuma yazma bilme oranı ve ilköğretimden sonra eğitime devam etme oranı oldukça düşük olduğunu tespit etmişlerdir.. Bu nedenle gelişmekte olan ülkelerin kadın eğitime daha fazla önem vererek eğitiminde cinsiyet açığını gidermesi ve ilköğretimin yaygınlaştırılmasına yönelik politikalara öncelik vermesi gerektiği vurgulanmıştır. Çünkü ailede çocukların bakımı, eğitimi ve hayata hazırlanmasında annenin rolünün büyük öneme sahip olduğu, bunun yanında kırsal alanda kadınların tarımsal üretime işgücü olarak katılımının da göz ardı edilemeyecek büyüklükte olduğu için kırsal alanda yaşayan kadınlara yönelik eğitim çalışmalarının

önemi ortaya konulmuştur. Bu kapsamda geçmişten günümüze kırsal alanda yaşayan kadınlara yönelik ne gibi eğitim çalışmaları yapıldığını incelemişlerdir.

Kutlar (2009), çalışmasında kırsal alanda yaşayan kadının işgücüne ve kararlara katılımı toplumsal cinsiyet açısından değerlendirmiştir. Bu kapsamda elde edilen bulgular ile kırsal alanda yaşayan kadınlara yönelik planlanacak eğitim çalışmaları ve projelerde hangi konulara önem verilmesi gerektiğini tespit etmiştir.

İplik ve Budak (2010), çalışmalarında kırsal alanda kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunlar incelemişler ve çözümü konusunda öneriler sunmuşlardır. Bu çalışma sonucunda gerek kentsel, gerekse kırsal alanda girişimcilik faaliyetinde bulunan kadınların, sosyal ve kültürel ortamda kadın rollerinin kalıplaşmış olması, rol çatışması, eğitimlerinin yetersizliği, finansman bulma güçlüğü ve örgütlenme eksikliği gibi engellerle karşılaştıklarını ortaya koymuşlardır.

Kızılaslan ve Yamanoglu (2010), araştırmalarında Tokat ili merkez ve ilçelerine bağlı toplam 34 köyde yaşayan 171 kadına anket çalışması yapmışlardır. Araştırma kapsamında kırsal ailelerde kadınlara anket uygulayarak, kırsal aile yapısı ile kadınların yaş, öğrenim düzeyi, gelir kaynakları, tarımsal üretimle ilgili kararlara katılımları gibi sosyal yapıları incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre, kadınların bitkisel ve hayvansal üretimin her aşamasına katıldıkları tespit edilmiştir. Bu nedenle kadınların eğitim düzeyinin yükseltilmesi ve kırsal kesime yönelik yapılan bütün çalışmalarda kadınların toplumsal cinsiyet rolleri göz önünde bulundurularak yapılacak çalışmaların etkinliğinin artırılması gerektiği ifade edilmiştir.

Soysal (2010a), çalışmasında girişimcilik faaliyetinde bulunan kadınların demografik ve kişisel özelliklerini belirtmişlerdir. Çalışma sonucunda, kadın girişimcilerin önemli bir oranının, ilk ve orta öğretim gibi düşük eğitim seviyesine sahip oldukları, evli olan kadınların bekâr olan kadınlar kadar iş hayatına girme konusunda aktif oldukları, işletmelerini daha çok kendi çabaları, aile ve eş desteği ile kurdukları, ekonomik ve sosyal yönden daha özgür olmak, kendileri ile ilgili kararlarda yer almak ve daha güçlü bir şekilde kendilerini temsil etmek amacıyla girişimcilik faaliyetinde buldukları tespit edilmiştir.

Soysal (2010b), çalışmasında Türkiye perspektifinden, kadınların girişimcilik faaliyetlerinde karşılaştıkları engelleri ve yaratacakları fırsatları kuramsal bir çerçevede ele almıştır. Çalışmada, kadın girişimcileri engelleyen faktörleri kadın olmaktan kaynaklanan engeller ile iş ve çevresel faktörlerden kaynaklanan engeller olmak üzere iki farklı bölümde incelemiştir.

Davaslıgil (2011), çalışmasında kırsal alanlardaki kadınların işyerindeki durumları MNLM ile analiz edilmiş ve bunun sonucunda kırsalda istihdama katılan

kadınların büyük bir kısmının ücretsiz aile işçisi statüsünde olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca gün içinde zamanının büyük bir kısmını çocuk bakımı, ev işleri ve tarımsal üretim gibi kendisine atfedilen işleri gerçekleştirmekle geçiren kırsal yöre kadınından daha fazla üretken olması ya da emeğini daha etkin kullanması beklenmemekte olduğu ifade edilmiştir. Kırsal kalkınmanın sağlanmasında kadının etkin rol oynayabilmesi için üretim ve yönetimde karar alma süreçlerine aktif katılımı, işgücüne katılımlarının artması, sadece tarım sektöründe değil sanayi ve hizmet sektörlerinde de istihdam edilmeleri, sermaye ve kredi gibi kaynaklara erişimlerinin artırılması gerektiği tespit edilmiştir.

Sayın (2011), Aydın ilindeki kadın girişimcilerin iş hayatındaki ve toplumdaki sorunlarının, erkek girişimcilerle karşılaştırıldığı çalışmada, ayrıca Aydın İş Kadınları Derneği'nin ne kadar tanındığı ve kadın girişimcileri desteklemek için yaptıkları faaliyetleri ortaya koymuştur. Çalışma sonucunda, kadının çalışma hayatında başarılı olabilmesi için aile desteğinin öneminin önemli olduğu, kadın girişimcilerin örgütlenme düzeyinin artırılması, kadın girişimcilere mesleki eğitim çalışmalarının uygulanması gerektiği belirlenmiştir.

Yeşilbaş (2011), çalışmasında Türkiye'nin, 60'lı yıllardan itibaren farklı bir kalkınma modeli benimsendiği ve 1963 yılında ilk beş yıllık kalkınma planını hayata geçirildiği ve bu tarihten itibaren her 5 yılı hedefleyen kalkınma planlarının hazırlandığını tespit etmiştir. Hemen tüm kalkınma planlarında bölgesel gelişmişlik farklılıklarının azaltılması, kır-kent düalitesinin ortadan kaldırılması ve sürdürülebilir büyümenin sağlanması hususları ana noktalar olarak benimsendiği ve hemen tüm kalkınma planlarında kırsal kalkınma veya köye götürülecek hizmetler başlığı altında kırsal yatırım politikalarının kendisine yer bulduğu ifade edilmiştir. Ancak planlı dönem ile birlikte bölgelerarası dengesizliklerin oluştuğunu ve bunların giderilmesi için yeterli finansmanın sağlanması gerektiği belirlenmiştir. Ayrıca kırsal alanı hedef alan kırsal kalkınma planları ile kırsal kalkınma enstrümanları arasında istenilen uyumun temin edilemediği ve merkezden yapılan planlamaların rasyonalite-realliteden uzak kaldığı tespit edilmiştir.

Gökdemir ve Ergün (2012), çalışmalarında kırsal kalkınma çabalarında bir türlü istenilen sonucun alınamamasında, kadının hedef kitle olarak seçilmemiş olmasının önemli bir payı olduğu belirlemişlerdir. Kırsal alanda kadın girişimciliği; kadının mülkiyete, finansal kaynaklara ve eğitime yetersiz erişimi, düşük gelir düzeyi, geleneksel rollerinin işgücüne katılımını sınırlaması ve ancak mikro düzeyde girişimci olabilmesine imkan vermesi, kadının statüsüne ilişkin toplumdaki değer yargılarına paralel olarak, kadının da kendini girişimci olarak görmemesi gibi kırsal alanda daha yoğun olarak karşılaşılan bazı engeller nedeniyle, bilinçli ve organize bir yapıya sahip olamadığı tespit edilmiştir. Kırsal kalkınmanın daha hızlı bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için bu sorunların ortadan kaldırılması ve kırsal kadının

güçlendirilmesi yolunda gereken adımların hızla atılması gerektiği ve yaşamın her alanında erkekle birlikte sosyal, kültürel ve ekonomik aktivitelerde kadının yer alması, kalkınma çabalarını sürdürülebilir kılacağı ifade edilmiştir.

Kutlar (2012), çalışmasında kırsal alanda yoksulluk ve kadınların durumunu incelenmiş, kırsal alan kadınlarının gelirini artıracak, refah seviyesini yükseltecek ve aile içi kararlarda söz sahibi olmalarını sağlayacak önerilerde bulunmuştur. Türkiye’de kırsal alanda 15 yaş ve üstü istihdam edilen nüfusun %62,9’u tarım sektöründe çalıştığını, tarım sektöründe çalışan nüfusun ise %51.6’sını erkekler, %48.4’ünü kadınlar oluşturduğu belirlenmiştir. Kırsal alanda istihdam edilen kadın nüfusunun %84.6’sı tarım sektöründe olup, %79.0’u ücretsiz aile işçisi olarak çalışmakta olduğu ortaya konulmuştur. Kadınların bitkisel ve hayvansal üretimin her aşamasına işgücü olarak katıldığı ve hatta bazı üretim faaliyetlerinde erkeklerden daha fazla çalıştığı halde kırsal alan kadınları, erkeklere göre daha yoksul olduğu, bu durumun sadece bizim ülkemizde değil işsizliğin yaygın, eğitim ve sağlık hizmetlerinin sınırlı ve dengesiz dağıldığı az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerdeki kadınların büyük çoğunluğunun da sorunu olduğu ifade edilmiştir.

İplik (2012), çalışmasında Osmaniye ili kırsalında kadın girişimciliği konusu ele almıştır. Çalışma ile girişimci olmaya yönlendiren faktörleri ortaya koymak, girişimciliğin önündeki engelleri incelemek, girişimcilikte başarı ve başarısızlığa etki eden faktörleri belirlemek ve elde edilen bulgular doğrultusunda tespit edilen sorunlara yönelik çözüm öneriler sunmayı amaçlamıştır. Elde edilen bulgulara göre Osmaniye ilinde girişimcilik faaliyetinde bulunan kadınların iş kurarken en çok iş kadını olgusuna çevrenin olumsuz bakışı ve sermaye temini konularında; işlerini yürütürken ise aşırı yorgunluk ve pazarın durgun olması gibi konularda sorun yaşadıkları belirlenmiştir. Kadının belli bir gelire sahip olmadığı zaman daha çok yıpranacağı tespit edilmiştir.

Onay (2013), çalışmasında kadın girişimciliğini etkileyen sosyo kültürel faktörler ve Isparta ilinde KOSGEB girişimcilik desteği incelemiştir. Araştırmasında girişimcilikle ilgili genel çerçeve çizdikten sonra KOSGEB desteği alanlarla anket çalışması yapılmıştır. Araştırma bulgularına göre bazı işyerlerinin kadın üzerine kayıtlı olmasına rağmen, işi yönetenin başka biri olduğu görülmüştür Isparta’da girişimcilik kültürünün gelişme aşamasında olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda kadın girişimcilerin, girişimci olma yolunda cinsiyet temelli engellerle karşılaşmadıkları belirlenmiştir.

Göçer (2013), çalışmasında Tekirdağ ilinin tarımsal yapısı ve girişimcilik potansiyeli üzerine bir araştırma yapmıştır. Girişimcilik potansiyeli açısından ilin coğrafi yapısı, nüfus özellikleri, nüfusun eğitimi, meslek eğitimi, girişimcilik yapısı, işgücü, istihdam, işsizlik, tarımsal üretim, sanayi, tarıma dayalı sanayi ve ilin sosyo-ekonomik gelişmişlik göstergeleri irdelenmiştir.

Kutlar vd. (2013), araştırmalarında Burdur ilinde süt sğırı yetiştiriciliğinde kadınların işgücüne ve kararlara katılımını etkileyen sosyo-ekonomik faktörler belirlemişlerdir. Araştırma sonucunda incelenen işletmelerde kadınların yaş ortalamasının 40.36, deneyim sresinin 19.98 yıl ve işletmelerde ortalama 15.46 baş büyükbaş hayvan olduğunu tespit edilmiştir. Ayrıca kadınların günde 7.51 saat çalıştığı, toplam günlük çalışma saatinin 1.89 saatini süt sğırı yetiştiriciliğine ayırdığını belirlenmiştir. Araştırmada kadınların sorulara verdikleri yanıtlar ile oluşturulan gruplar arasındaki istatistiki ilişkiyi tespit etmek için ki-kare analizini uygulanmıştır. Buna göre kadınların işgücüne ve kararlara katılımını etkileyen faktörler ile yaş grupları arasında ilişki olduğu saptanmıştır.

Morçin (2013), çalışmasında herhangi bir etnik köken ve cinsiyet ayrımından uzak olup, bireylerin doğuştan getirmiş oldukları ve yaşadıkları toplumun kültürüyle şekillenen girişimcilik kültürlerinin özelliklerini kavramsal olarak analiz edildiği belirlemiştir. Yapılan teorik değerlendirmeler sonucunda, Türk kadın girişimcisinin, daha çok kolektif, belirsizlikten kaçınma derecesi daha yüksek, daha dişil, güç mesafesi daha yüksek ve zaman oryantasyonu daha çok kısa dönem odaklı Türk kültüründen etkilenerak yetiştiği ve bunun iş yaşamına çeşitli yansımalarının olduğu tespit edilmiştir.

Sosyal (2013), alışmasında Türkiye’de kırsal alanda kadın girişimciliğinin mevcut durumu ve sorunları üzerinde durarak, kırsal alanda kadın girişimciliğinin geliştirilmesi için önerilere yer vermiştir.

Eryılmaz (2014), alışmasında Türkiye’de kadın girişimcilerin çalışma hayatında karşılaştıkları sorunlar Kahramanmaraş ili rneği üzerinden incelemiştir. Bu kapsamda kadın girişimcilerin gerekli önemi görememeleri sonucu işgücü piyasasında uzun soluklu yer alamadıkları tespit edilmiştir. Bu nedenle kadın girişimcilerin sadece belirli sektörlerde varlıklarını kısmen sürdürebildikleri belirlenmiştir.

Oyuryz ve Gürel (2015), alışmalarında Tekirdağ’da işletme sahibi olan kadınların iş-yaşam dengesi kurabilmeleri ile ilgili olası engel ve fırsatları tespit etmek üzere tarım ve tarıma dayalı sektörlerde işletme sahibi olan kadınların girişimcilik ve iş hayatında kadın olmak ile ilgili 22 farklı yargıya katılma düzeyleri değerlendirilmiş ve faktör analizi ile bulguları gruplandırmıştır. İndirgenen faktörlere göre; kadınların iş-yaşam dengesi sağlamada engel veya fırsat olabilecek 6 faktör grubu tespit edilmiştir. Analiz sonucunda yargıların faktör gruplarına dağılımı değerlendirilerek; “kişilik özellikleri, zaman darlığı, medeni durum, cinsiyete dayalı roller, sosyal pozisyon ve iletişimsel özellikler” başlıkları oluşturulmuş kadınların iş hayatı içinde kalıcı olabilmeleri için kendilerini ve işletmelerini sürekli geliştirmeleri sonucu ortaya konulmuştur.

Uzmay ve Karaturhan (2015), araştırmalarında kırsalda kadın girişimci adaylarının girişim alanı tercihlerini etkileyen sosyo-ekonomik faktörlerin neler olduğunu belirlemek, kadın girişimci adaylarının tarım politikalarıyla ilgili görüşlerini ve beklentilerini ortaya koymak, kırsalda kadın girişimcilerin artırılması, alternatif faaliyet alanları ve tarım politikalarındaki etkinliklerinin artırılması için önerilerde bulunmak amacıyla yaptıkları çalışmada KOSGEB tarafından projeleri desteklenmeye hak kazanan 50 kadın girişimci adayıyla yüz yüze anket yapmışlardır. Kadın girişimcilerin girişim alanı tercihlerini etkileyen faktörler belirlenmiştir. Kadın girişimci adaylarının hazırladıkları proje konularını incelediklerinde tercih ettikleri faaliyet alanlarının tarım işletmelerinden elde ettikleri ürünleri işlemek ve pazarlamak, genelde kendi ürünlerini değerlendirerek kahvaltı yeri açmak, el sanatları ve diğer alanlar olduğu dikkati çekmek olduğu belirlenmiştir. Regresyon sonucuna göre, “kahvaltı yeri açmak” isteyenlerle, tarımsal ürününü işlemek ve pazarlamak isteyenler arasında yaş, yeniliklere açık olma pozitif ayırt edici özelliğe sahipken, kadınların tarım politikalarında etkin olup olmadığı görüşü, kültürel etkinliklere katılma sıklığı, tarım ürünleri fiyatlarında belirsizlik olup olmadığı görüşü negatif etkilediği tespit edilmiştir.

Güresinli (2015), çalışmasında, tarım sektöründe aile çiftçiliği, kadın ve genç istihdamı üzerine bir değerlendirme yapmıştır. Elde edilen bulgulara göre kadın ve genç çiftçilerin tarım sektöründe kaynaklara erişim, örgütlenme ve tarımsal istihdam olanakları, ulusal ve uluslararası temel politika ve strateji belgeleri incelenmiştir. Dünyadan ve ülkemizden örneklerle, alternatif tarım kolları, çeşitli perspektiflerden değerlendirilmiştir.

Gülçubuk vd. (2016), çalışmalarında Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu desteklerinin süt ve besi hayvancılığı yetiştiriciliği tedbirlerindeki genel ve özel etkileri ortaya konulmuş; desteklerin etkinliğinin ve etkililiğinin ekonomik, çevresel ve sosyo-kültürel boyutta ki değişimleri ile ilgili sonuçlar vermişlerdir. Araştırmanın kapsamını TKDK tarafından 2011-2014 yılları arasında desteklenen ve hayata geçen projeler oluşturmuştur. FAZ-I illerinden toplam 6 il 33 proje faydalanıcısı ve FAZ-II illerinden toplam 4 il 14 proje faydalanıcısı olmak üzere 10 ilden toplam 47 proje faydalanıcısı araştırmaya dahil edilmiştir. Anketlerin analiz edilmesi sonucunda; süt hayvancılığı alt tedbirinden yararlanan işletme sahiplerinin, proje desteği almadan önceki uğraşları ile benzer alana yatırım yaptıkları, yatırım miktarlarının 250 bin ile 1 milyon TL arasında olduğu, geçmişten gelen bir tarımsal deneyime sahip oldukları, mesleklerinin çiftçi ve bu işletme sahiplerinin genellikle ortaokul düzeyinde bir eğitim düzeyine sahip olduklarını tespit edilmiştir. Besi hayvancılığı alt tedbirinden yararlanan işletme sahiplerinin önemli çoğunluğunun herhangi bir tarımsal deneyimlerinin olmadığı, hibe desteğinden önce tarımsal konularda bir yatırımlarının bulunmadığı, yatırım tutarlarının 1 ile 2.5 milyon TL arasında değiştiği ve ticaret ile uğraşan bireyler olduğu saptanmıştır.

Marangoz vd. (2016), “Kırsal Alandaki Kadınların Girişimcilik Eğilimi Üzerine Bir Araştırma” adlı araştırmalarında Muğla ili kırsalında yaşayan kadınların girişimcilik eğilimlerini tespit etmek amacıyla 103 kadınla yüz yüze anket yapmışlardır. Anketlerin analiz edilmesi sonucunda Muğla ili kırsalında yaşayan kadınların girişimciliğe olan ilgilerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Esmer ve Kutlar (2017), semt pazarlarının geçmişten günümüze kadar gelmiş, sosyalleşmeyi ve kültürümüzün devamlılığını sağlayan en eski alışveriş mekanları olduğu ve günümüzde pazar alışverişini daha çok kadınların yapıyor olması, hem ürünlerin hem de satıcıların profilini değiştirdiği belirlenmiştir. Araştırma alanı olarak seçilen Diyarbakır il merkezinde 4 farklı semtte kurulan pazarlarda tarım ürünleri pazarlayan 40 kadın ile yüz yüze anket çalışması yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre kadınların pazar yeri ve pazarcılıkla ilgili birçok sorunu olmakla birlikte %82.5’i yaptıkları işten memnun oldukları tespit edilmiştir.

Karaturhan vd. (2017), çalışmalarında İzmir İli Aliağa İlçesinde girişimci ve girişimci olmayan toplam 65 kadın ile yüz yüze anket yapmışlardır. Anketten elde edilen verilerin analizi sonucunda girişimcilik faaliyetinde bulunan kadınların en çok karşılaştıkları sorunların sırasıyla; eğitim seviyesinin düşük olması, finansal desteğin yetersizliği ve bilgi eksikliği olduğu tespit edilmiştir.

Tatar (2018), araştırmasında Konya ili Derbent ilçesinde yer alan girişimcilik eğilimi gösteren 100 kadın ile anket yapmıştır. Anket çalışmasından elde edilen verilerin analiz sonuçlarına göre kadınların girişimcilik eğilimleri bulunmasına rağmen girişimcilik faaliyetinde bulunmaktan çekindikleri tespit edilmiştir. Kadınların çalışma hayatına katılımının ülke ekonomisinde önemli bir yere sahip olduğunu ancak kadınların çalışma hayatında yalnızca kadın olmaktan kaynaklı bir takım sorunlar yaşamaları nedeniyle kadın girişimcilerin erkek girişimcilerden geri kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Unakıtan ve Başaran (2018), çalışmalarında Tekirdağ ilinde Genç Çiftçi Projesinden yararlanan 58 genç çiftçi ile anket yapmışlardır. Anket çalışmasından elde edilen veriler verilere göre projenin tarımda sürdürülebilirliğin ve gençlerin tarım sektöründe istihdamının sağlanmasında bir başlangıç olarak görülebileceği ancak yeterli olmadığı ve bu nedenle projenin etkilerinin kalıcı olması için kooperatifleşmeye gidilmesinin gerekli olduğunu tespit edilmiştir.

Doğan, vd. (2018), çalışmalarında Türkiye’nin TR 71 bölgesinde (Aksaray, Kırıkkale, Kırşehir, Nevşehir ve Niğde illeri) 248 genç çiftçi (139 desteklenen, 109 desteğe başvuran fakat desteklemeye hak kazanamayan) ile anket çalışması yapılmıştır. Verilerin analizinde Logit model kullanıp sonuçlarına göre, bireylerin genç çiftçi desteklerinden faydalanmaları üzerinde etkili faktörlerden cinsiyet, medeni durum,

çiftçilikle uğraşma durumu, ailenin çiftçilikle uğraşma durumu, ikamet edilen yerin nüfusu, sosyal güvence durumu, tarım eğitimi sertifika sahibi olma durumu ve mülk arazi sahibi olma durumu istatistiksel olarak önemli olduğu belirlenmiştir. Analiz sonuçlarına göre projenin, hedeflerine ulaşması yolunda bazı aksaklıkların olduğu tespit edilmiştir. Özellikle üretimden bağımsız olan sermaye yoksunluğu, projenin bazı kalemlerinde sürdürülebilirlik konusunda handikap oluşturduğu belirlenmiştir. Örneğin, büyükbaş hayvancılık projeleri kapsamında çiftçilere dağıtılan düveler verim çağında olmadığından üreticiler hem bu hayvanların yem ihtiyacını karşılamak için ek bir sermayeye ihtiyaç duymakta, hem de bu tür hibe destekleri üretimi hareketlendirici girdilerin alımına yönelik kredi destekleri ile güçlendirilmedikçe istenilen sonuç ya alınamamakta ya da alınması çok zaman gerektirdiği sonucuna ulaşmıştır.

Çelik (2018), çalışmasında, Kahramanmaraş ilinde Genç Çiftçi Projesinden faydalanan 115 kadın girişimciyle yüz yüze anket yapmıştır. Anket sonucunda elde edilen veriler tanımlayıcı istatistikler kullanarak analiz edilmiştir. Kadınların tutum ve düşüncelerinin belirlenmesinde 5'li Likert ölçeği kullanılmış elde edilen veriler istatistiksel yöntemlerle analiz edilmiştir. Araştırma kapsamında desteğin kadın çiftçilere çok büyük yararının olduğu, kadınların bilinç düzeyinin değiştiği, kendilerine güven geldiğinin ve ekonomik olarak güçlerinin arttığı tespit edilmiştir.

Alkan (2019), araştırmasında Antalya ilinin 10 ilçesinde 2016 yılında Genç Çiftçi Projesinden yararlanan 127 genç çiftçi ile anket yapmıştır. Elde edilen verileri kullanarak genç çiftçi projesinin uygulamasının güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehditleri esas alarak Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsatlar, Tehditler (GZFT) analizi yapılmıştır. Ankete yatan çiftçilerin %74.8'inin gelirlerini arttırmak, %14.2'si ise işsiz olduğu için genç çiftçi projesine başvurduklarını ifade etmişlerdir. Projenin çok yararlı olduğu ancak projenin amacına ulaşabilmesi için hibe desteği miktarının artırılması, hibe alım şartlarının kolaylaştırılması ve hibelerin zamanında ödenmesi gerektiği tespit edilmiştir.

Kurnaz (2019), araştırmasında Samsun ilinde 2016 yılında Genç Çiftçi Projesinden yararlanan 100 genç çiftçi ile yüz yüze anket çalışması yapmıştır. Çalışmada işletmelerin sosyal ve ekonomik sürdürülebilirliğine etkili olan faktörlerin belirlenmesinde sırasıyla Tobit ve Logit modellerden yararlanılmıştır. Model sonuçlarına göre genç çiftçilere ait işletmelerin sosyal sürdürülebilirliğine hane halkı nüfusu ve toplam gelir düzeyi istatistiksel olarak pozitif yönde etkili etkilerken genç çiftçinin yaşı, mesleği ve mesleki yeterliliğe sahip olması parsel sayısı ve işletme kararlarının genç çiftçi tarafından alınması istatistiksel olarak negatif yönde etkilediği tespit edilmiştir.

Güder (2019), çalışmasında Yalova ilinde genç çiftçi projesinden yararlanan genç çiftçilerin yer aldığı listede bulunan 18-24 yaş aralığında ki 160 kişiyle yüz yüze

anket çalışması yapmıştır. Ankete katılan çiftçilerin işsizlik konusundaki düşünceleri, tarımsal desteklere ve çiftçilik mesleğine bakış açıları çeşitli demografik, sosyal, ekonomik ve bireysel değişkenler bakımından tespit edilmiştir. Anket sonucunda elde edilen verilere göre projenin, genç işsizliği azaltıcı yönde bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir.

Gedik (2019), araştırmasında Tekirdağ İlinde 2016-2017 yıllarında genç çiftçi projesinden yararlanan 106 çiftçi ile yüz yüze anket çalışması yapmıştır. Araştırmaya katılan genç çiftçilerin %54'ü kadın çiftçilerden oluşmaktadır. Yoğunluk 34-40 yaş aralığında, evli, kırsal alanda ikamet eden, bitkisel üretim ve hayvancılık faaliyetleri ile uğraşan genç çiftçilerden oluşmaktadır. Kadın çiftçilerin eğitim seviyesi erkek çiftçilerden daha düşüktür. Kadın çiftçilerin projeye katılma nedenleri ailelerine katkı sağlamak, erkek çiftçilerin ise var olan işletmelerini büyütmek olduğu tespit edilmiştir.

2.2. Kuramsal Bilgiler

2.2.1. Kırsal alan kavramı ve kapsamı

Yerleşim olgusu, kır ve kent olmak üzere iki temel yapıdan oluşmakta ve bugün halen yerleşimlerin önemli bir kısmını kırsal alanlar oluşturmaktadır. Kırsal alanlar temel nitelikleri bakımından doğal ve çevresel alanlarıyla öne çıkmakta, genel olarak tarımsal üretimin merkezleri olarak görülmektedir (Yenigül 2017).

Türk Dil Kurumunca (TDK) kırsal alan, iktisadi açıdan özellikle doğal kaynaklara dayalı üretimin yaygın olduğu, ortalama gelir düzeyinin genellikle görece olarak düşük kaldığı, kendine özgü kültürel yapısı bulunan ve toplumsal hayatın daha çok gelenekler çerçevesinde belirlendiği yerler olarak tanımlanmıştır (TDK 2019).

TÜİK tarafından ise 2 farklı tanımlama yapılmıştır. Bu tanımlamalar üretilecek olan istatistiğin çeşitliliğine göre farklılık göstermektedir. İlk tanımlama il ve ilçe merkezleri dışında kalan tüm yerleşimler (beldeler dahil) kırsal alan olarak kabul edilmektedir. İkinci tanım ise nüfusu 20 binin altında olan tüm yerler kırsal alan olarak kabul edilmiştir.

Tolunay ve Akyol (2006) kırsal alanı; “piyasa mekanizmasının hemen hemen hiç çalışmadığı, üretim ve tüketim piyasalarını birleştiren mübadele mekanizmasının yeterince gelişmediği ve yapılan üretimin büyük ölçüde kırsal toplumların ya da ailelerin kendi tüketim ihtiyaçlarında kullanıldığı yapı” olarak ifade etmektedir.

2013 yılında yürürlüğe giren, 6360 sayılı Büyükşehir Yasası ile kırsal nüfusun oranı %8.7, kentsel alana ait nüfus oranı ise %91.3 olmuştur. Bu yasa ile birlikte 30 ilde kırsal alan diye bir kavram kalmamıştır. Eskiden köy olan yerler mahalle olmuştur (Yaman ve Kutlar 2017). Antalya ili de bu düzenleme ile büyükşehir belediyesi

olmuştur. Genel itibariyle kırsal nüfusun sayısal olarak azalması, kırsal yaşam algısı üzerinde etkili adımların atılmasına zemin hazırlamıştır.

Uzun yıllar kırsal alanlara yönelik politikalar kentleşme sonucu ortaya çıkan sorunlara çözüm arama çerçevesinde ele alınırken, bu politikalar kentlerin daha da güçlenmesine, kırsal alanların ise zayıflamasına neden olmuştur. Bu durum kır kent ilişkili, sürdürülebilir ve dengeli kalkınma politikalarına olan ihtiyacı gündeme taşırken, kırsal alana yönelik politikaların değişmesi gerektiği yönünde tartışmaların da başlamasına neden olmuştur. Kırsal alan ve kentsel alana ait nüfus bilgileri çizelge 2.1’de gösterilmiştir.

Çizelge 2.1. Türkiye’de kırsal alan ve kentsel alana ait nüfus bilgileri

Yıl	Toplam	Kentsel alan		Kırsal alan	
		Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
2008	71.517.100	26.946.806	26.664.917	8.954.348	8.951.029
2009	72.561.312	27.589.487	27.217.732	8.872.983	8.881.110
2010	73.722.988	28.308.856	27.913.500	8.734.326	8.766.306
2011	74.724.269	28.853.575	28.532.131	8.679.379	8.659.184
2012	75.627.384	29.348.230	29.100.201	8.607.938	8.571.015
2013	76.667.864	35.135.795	34.898.618	3.337.565	3.295.886
2014	77.695.904	35.755.990	35.530.192	3.228.312	3.181.410
2015	78.741.053	36.376.395	36.146.739	3.134.796	3.083.123
2016	79.814.871	36.939.010	36.735.738	3.107.640	3.035.483
2017	80.810.525	37.470.193	37.290.939	3.064.942	2.984.451
2018	82.003.882	37.912.323	37.754.174	3.227.657	3.109.728

Kaynak: TÜİK, 2018

Kırsal alanlar, tarım sektörünün gerek istihdam ve gerekse gayri safi milli hasıla içinde yüksek pay aldığı dönemlerde ülke ekonomilerinde önemli bir yer tutmuş ancak tarımda makineleşme ve kentlerdeki sanayileşme süreciyle birlikte önemini yitirmeye başlamıştır. Kırdan kente göçün nedenleri olarak da görülen bu süreç, yoğun göç hareketleriyle birlikte kırsal alan sorunlarının kentsel alanlara taşınmasına da neden olmuştur (Yenigül 2017).

Yıllar itibariyle tarımda istihdam oranı azalıp tarım dışı işsizlik oranı artmıştır. Tarımda istihdam oranı 2018 yılında %18.4 iken tarım dışı işsizlik oranı % 81.6’dır. Tarımda istihdam eden kadınların oranı %26.1, erkeklerin oranı ise %14.9’dur (Çizelge 2.2).

Kırsal alanda kadınların ve erkeklerin üstlendikleri roller farklılık göstermektedir. Kadın ve erkeklerin rol dağılımının farklılaşması hanenin temel geçim

kaynağı, ürün deseni, köyün yerleşim yeri ve şehirle kurulan bağlantı ile yakından ilgilidir. Ayrıca, kadınların beklentileri ve potansiyelleri birbirine yakın köylerle benzerlikler göstermektedir. Yeniden üretimle ilgili olarak (yemek, kışlık yiyecek hazırlanması, bulaşık, çamaşır, temizlik, çocuk bakımı) yapılan işler kadınlar tarafından yapılmaktadır. Ağırlıklı olarak köylerin temel geçim kaynağını bitkisel üretim, hayvancılık ve mevsimlik göç oluşturmaktadır. Tarımsal üretimin sınırlı olduğu köylerde hane tüketimine yönelik olarak yapılan sebzeçilik ve bağcılıkta erkekler; bahçe hazırlığı, toplama, sulama, çapada çalışmaktadır.

Genellikle erkeklerin yaptıkları işler toplumsal olarak daha prestijli ve/veya karşılığında daha fazla gelir getiren işlerdir. Kadınların yaptıkları işler daha çok ev eksenli emeğe dayanan mevsimlik, yarı zamanlı, ücretsiz işler olmaktadır. Bunlara bağlı olarak kadınların yaptıkları işlerden elde edilen ürünler - yiyecek, giyecek- çoğunlukla hemen tüketildikleri için ekonomik olarak bir değer ifade etmemektedir. Bunun bir sonucu olarak kırsal alanda ev işleri ile tarımsal faaliyetlerin birbirine yakın görünmesi ve bazı ev işlerinin tarımsal işletmeyi destekleyici olması kadın işini değersiz ve görünmez kılmaktadır.

Çizelge 2.2. Türkiye’de tarım-tarım dışı istihdamın yıllara göre dağılımı

Yıl	Kadın (%)		Erkek (%)		Toplam (%)	
	Tarım	Tarım dışı	Tarım	Tarım dışı	Tarım	Tarım dışı
2007	42.7	57.3	16.8	83.2	23.5	76.5
2008	42.1	57.9	17.1	82.9	23.7	76.3
2009	41.7	58.3	18.2	81.8	24.7	75.3
2010	42.4	57.6	18.3	81.7	25.2	74.8
2011	42.2	57.8	18.7	81.3	25.5	74.5
2012	39.3	60.7	18.4	81.6	24.6	75.4
2013	37.0	63.0	17.8	82.2	23.6	76.4
2014	32.9	67.1	16.1	83.9	21.1	78.9
2015	31.4	68.6	15.9	84.1	20.6	79.4
2016	28.7	71.3	15.5	84.5	19.5	80.5
2017	28.3	71.7	15.4	84.6	19.4	80.6
2018	26.1	73.9	14.9	85.1	18.4	81.6

Kaynak: TÜİK, 2018

Türkiye 1950’li yıllarla birlikte sanayileşme ve kentleşmeye başlaması ile tarımsal üretim git gide azalmaya başlamıştır. Kentlerin cazibe merkezi konumuna dönüşmesi köylerin boş kalmasına, ekim yapılan tarım alanlarının azalmasına neden olmuştur. Son yıllarda yapılan birçok desteklemelere rağmen tarım toprakları terk edilmeye, kırsal alanlar göç ile boşalmaya devam etmektedir.

Köyden kente sürekli olarak devam eden göçün önüne geçerek, genç nüfusa kırsal alanda istihdam yaratmak amacını taşıyan genç çiftçi projesinin uygulama esasları doğrultusunda tarımın çağdaş yöntemlerle yapılması, düşük maliyetlerle kırsal kesimde yaşayan ailelerin önemli miktarda kazanç elde etmesi amaçlanmıştır.

Kentlerin göç alma sebeplerini;

- ✓ Sosyo-ekonomik yapının gelişmiş olması,
- ✓ Kentte sanayileşmenin daha fazla olması,
- ✓ İstihdam olanakların fazla olması,
- ✓ Düzenli gelirinin olması,
- ✓ Toplumsal huzur ve güven ortamının olması,

şeklinde sınıflandırmak mümkündür.

Göç edenlerin temel özelliklerine bakıldığında ise genelde;

- ✓ Sosyo-ekonomik yapının gelişmiş olması,
- ✓ Kentte sanayileşmenin daha fazla olması,
- ✓ İstihdam olanaklarının fazla olması,
- ✓ Düzenli gelirinin olması,
- ✓ Toplumsal huzur ve güven ortamının olması,

şeklinde sınıflandırılmıştır.

Uzun yıllar kırsal alanlara yönelik politikalar kentleşme sonucu ortaya çıkan sorunlara çözüm arama çerçevesinde ele alınırken, bu politikalar kentlerin daha da güçlenmesine, kırsal alanların ise zayıflamasına neden olmuştur. Bu durum kır kent ilişkili, sürdürülebilir ve dengeli kalkınma politikalarına olan ihtiyacı gündeme taşırken, kırsal alana yönelik politikaların değişmesi gerektiği yönünde tartışmaların da başlamasına neden olmuştur (Yenigül 2017).

2.2.2. Türkiye’de kırsal alana yönelik desteklemeler

Türkiye ekonomisinde tarım sadece bitkisel ve hayvansal üretim faaliyeti olarak değil; istihdam, gıda, yurt içi tüketim, sanayiye katkı, milli gelir ve dış ticaret açısından da uzun vadeli politikalar ile ele alınması gereken bir sektördür. Tarımsal üretimde zaman zaman yaşanan dalgalanmalar sektörde istikrarsızlığa neden olurken yaşanan sorunlar, tarıma ekonomik, sosyolojik ve politik çerçevede yansımaktadır. Oysaki talebe uygun planlı üretim ile ürünlerde arz fazlası sorunu çözümlenerek üretici fiyatlarındaki düşüşün önüne geçilebilir ve yine bazı ürünlerde oluşan arz açığı sorunu da ortadan kaldırılarak büyük ölçüde ithalat ödemeleri azaltılabilir. Çünkü bilinmektedir ki, plansız üretim modelleri, bitkisel ya da hayvansal üreticiyi mağdur etmekte ve üreticinin üretim faaliyetinden vazgeçmesine neden olmaktadır.

Türkiye’de tarımın ekonomi ve istihdam içindeki payının küçümsenemeyecek kadar büyük olması geçmişten beri bu sektörün gündemde olmasına neden olmuş, fakat bu alandaki sorunlara yönelik kalıcı çözümler bulunamamıştır. Özellikle destekleme politikalarının rasyonaliteden uzak, çoğu kez popülist kaygılara dayandırılması, tarım sektörünün diğer alanlarında var olan sorunlara çözüm bulunmasına engel oluşturmıştır.

Destekleme ödemelerinin, farkında olunmasa da, tarımsal nüfusu tasfiye edici bir politika aracı olarak kullanılmayıp tarımsal üretimi dolayısıyla tarımsal nüfusu artırıcı olarak kullanılması; verimlilik, tarımsal işletmelerde küçük ölçek sorunu ve çok parçalı işletmelerin olması gibi sorunların çözümüne de engel oluşturmıştır. Bu nedenle, öncelikli olarak Türkiye’de destekleme politikalarının ne durumda olduğu ve dünyada nasıl bir eğilimin hakim olduğunun tespiti önem taşımaktadır. Türkiye’de geçmişten günümüze kadar olan desteklemeler değerlendirildiğinde;

- ✓ 1980 yılı öncesi desteklemeler: Tarım sektöründe destekleme anlamındaki ilk uygulamanın akaryakıttan ve yağdan alınan verginin iadesi şeklinde olmuştur. Bir diğer destekleme ise girdi temini ve ürün değerlendirmesi aşamasında verilen sübvansiyonlar olmuştur. Bu dönemde özellikle kimyasal gübre, kimyasal ilaç ve tohum gibi önemli tarımsal girdilerin piyasa fiyatından daha ucuza üreticilere verilmesi yoluyla desteklemeler yapılmıştır.
- ✓ 1980-2000 yılları arasında desteklemeler: 1980-2000 yılları arasında 1980 yılı sonrasında serbest piyasa ekonomisine geçilmesi ile serbestleşme süreci başlamış ve devletin tarım sektörüne yönelik desteklemeleri azalmıştır. Fiyat destekleme politikaları, girdi destekleri, düşük faizli kredi temini gibi müdahalelerin daraltılması ve tarımsal amaçlı KİT’lerin özelleştirilmesi neticesinde tarım sektörüne yeniden bir şekil vermeye çalışılmıştır.
- ✓ 2000 yılı sonrasında desteklemeler: Bu dönemde Türkiye tarım sektöründe reform arayışına girmiştir. DTÖ Tarım Anlaşması hükümleri, AB Ortak Tarım Politikasına uyum, IMF ve Dünya Bankası politika önerileri ve Türkiye’nin kendi içerisinde bulunduğu şartları ve ihtiyaçları reform arayışına girmede etkili olmuştur. Genel itibari ile bakıldığında Türkiye’ye dışarıdan önerilen önlemler destekleme alımlarının azaltılması, destekleme fiyatlarının düşürülmesi, piyasa ekonomisinin güçlendirilmesi ve desteklerin üreticiye doğrudan ödemeler yoluyla verilmesi şeklinde olmuştur. Türkiye’de tarımsal desteklemeler konusunda en önemli yazılı belge ise 2006 yılında çıkartılan 5488 sayılı Tarım Kanunu’dur. Kanun’un önemli bir bölümünde destekleme uygulamaları ile ilgili ifadelerin yer aldığı görülmektedir.

Günümüzde uygulanan tarımsal desteklemeler mazot, gübre, toprak analizi, fark ödemesi, hayvancılık, sertifikalı tohum/fidan kullanımı ve tohumluk üretimi, Çiftlik

Muhasebe Veri Ağı sistemine katılım, organik ve iyi tarım, biyolojik ve biyoteknik mücadele, tarımsal yayım ve danışmanlık hizmetleri, araştırma ve geliştirme projeleri gibi konularda verilmektedir. Ayrıca Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı (KKYDP) ve Çevre Amaçlı Tarım Arazilerini Koruma (ÇATAK) programı da Tarım ve Orman Bakanlığı'nın kırsal kalkınma ve çevre kapsamında uyguladıkları politikalarıdır.

İlave olarak %50 devlet destekli olarak yürütülen tarım sigortası Tarım Sigortaları Havuzu (TARSİM) uygulaması da tarımda risk yönetimi ve üretici gelirinde istikrar sağlamaya dönük önemli bir politika aracı olarak ortaya çıkmaktadır. Kırsal kalkınmaya yönelik olarak 27.02.2016 tarihinde "Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Tarıma Dayalı Yatırımların Desteklenmesine İlişkin Karar" ile daha önceden Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu tarafından 42 ilde verilen desteklerin 81 ile yaygınlaştırılmasına dair girişim yapılmıştır.

Bitkisel üretimin geliştirilmesi için 2016-2017 yılları arasında çeşitli projeler uygulanmıştır. Bunlar arasında;

- ✓ İtrî ve Tıbbî Bitkiler ile Boya Bitkileri Üretimine Geliştirilmesi Projesi,
- ✓ Nadas Alanlarının Değerlendirilmesi Projesi,
- ✓ Bitkisel Üretim Geliştirilmesi Projesi,
- ✓ Bitkisel Üretim Geliştirilmesi Projesinin Alt Faaliyeti "Alternatif Üretim Yöntemlerinin Geliştirilmesi Projesi",
- ✓ Doğal Çiçek Soğanlı Bitkileri Koruma Projesi,
- ✓ Bitkisel Üretim Geliştirme Projesi -Tohumculuğun Geliştirilmesi Projesi (Anonim 2019a).

Tarımın ülke ekonomisindeki önemi, tarımsal üretimde yeterlilik durumu, üreticilerin sosyo-ekonomik düzeyleri ve tarımsal yapıda yaşanan sorunun boyutları, destekleme politikalarının amaçlarını ve desteklenmenin nedenlerini yönlendirmektedir. Genelde tarımın desteklenmesine yol açan başlıca nedenler; ekonomik ve diğer katkılara, yaşanan çeşitli sorunlara, sosyal, doğal ve dış etkenlere dayanmaktadır.

Tarımsal üretimin ülke ekonomisine ve diğer alanlara yönelik önemli katkılarından bazıları,

- ✓ Tarımın ülke nüfusunun beslenmesine katkı sağlaması,
- ✓ Ulusal hasıla oluşumuna katkı,
- ✓ Tarım ürünlerinin dış satımı ile ülkeye döviz kazandırılması,
- ✓ İstihdam alanları yaratması,
- ✓ Tarımsal sanayiye hammadde sağlama,
- ✓ Tarıma girdi sağlayan bazı sanayi dallarının gelişmesine katkı sağlaması şeklinde sıralanmıştır (Sayın 2003).

Aşağıdaki izelgede ise 2006-2019 yılları arasında organik bitkisel ve hayvansal üretim destekleme demelerine yer verilmiştir (izelge 2.3).

Çizelge 2.3. Türkiye’de yıllar itibarıyla organik bitkisel ve hayvansal üretim destekleme ödemesi

Yıllar	Üretici Sayısı	Desteklenen Alan (da)	1 Dekar Alana Destek Tutarı (TL)	Toplam Tutar(TL)
2006	1.042	43.758	3	131 Bin
2007	1.536	117.188	3	352 Bin
2008	1.615	130.746	5	654 Bin
2009	5.467	368.582	18	6,3 Milyon
2010	4.976	351.825	20	7,1 Milyon
2011	23.575	2.423.983	25	60,6 Milyon
2012*	28.090	2.711.899	25	68,1 Milyon
2013*	27.085	2.515.068	Meyve sebze 35 Tarla bitkileri 10	38 Milyon
2014*	32.576	2.966.847	Meyve sebze 70 Tarla bitkileri 10	69,3 Milyon
2015*	39.078	3.247.585	Meyve sebze 70 Tarla bitkileri 10	88,7 Milyon
2016*	27.842	2.522.631	Meyve sebze 70 Tarla bitkileri 10	58,8 Milyon
2017*	47.786	3.570.203	4 Kategori (10-100)	130,2 Milyon
2018*	51.669	3.761.290	4 Kategori (10-100)	143,9 Milyon
2019*	56.124	3.951.737	4 Kategori (10-100)	162,9 Milyon
GENEL TOPLAM				835,06 Milyon

Kaynak: BÜGEM, 2019 *Organik Hayvansal üretim desteği dahil.

2.2.3. Kırsal alanda girişimcilik

Fransızca kökenli bir kelime olan ve “bir şey yapmak” anlamına gelen “entreprendre” kelimesinden türemiş olan girişimci kelimesi, ekonomik terim olarak ilk kez 18. yüzyılda, İrlanda asıllı olan ve Paris’te bankacılık yapan Richard Cantillon tarafından kullanılmıştır. Cantillon, 1755 tarihinde çıkarmış olduğu “Essai sur la nature du commerce en general” isimli çalışmasında, girişimcinin en önemli özelliği olan risk alma üzerinde durmuştur. Schumpeter, girişimciyi yenilikçi olarak tanımlayarak, işletme girişimi ve teknoloji dinamiklerini birleştirmiştir. Yeni faktör kombinasyon ları ekinde yeni ürünler ya da bilinen bir üründe yeni nitelikler, yeni üretim metodları uygulanması veya gerçekleştirilmesi, yeni örgütsel formlar veya tedarikte yeni formlar, yeni satış pazarları açılmasıdır.

Ekonomi ve işletme literatüründe girişimcilik, işsizliğin önlenmesinde, ekonomik büyümenin hızlandırılmasında ve toplumsal yapıda değişimci/yenilikçi bir sürecin başlatılmasında temel faktör olarak görülmektedir (Bozkurt vd. 2012).

Girişimci, kıt olan üretim kaynaklarını işleyerek, kullanılmayan üretim faktörlerinin kullanılmasını sağlayarak, yeni üretim araçlarını keşfederek, yeni mal ve

hizmetleri ortaya çıkararak yeni sektörlerin oluşmasına ayrıca da, yeni teknolojileri kullanan sektörlerde verimlilik artışını sağlayarak hızla büyüyen sektörler yarattığı için ekonomik büyümeye katkıda bulunmaktadır (Kızılgöl ve İşgüden 2008).

Kırsal alanda girişimciliğin başlıca 2 hedefinden bahsetmek mümkündür. Bunlar; ekonomik ve sosyal hedeflerdir. Bu hedeflerden ekonomik hedefler arasında; gelirin yükseltilmesi, kapitalin dönüşümünü hızlandırmak, kredi kullanma yeteneğinin geliştirilmesi, yatırımla ilgili işlerin kolaylaştırılması, girişim risklerinin asgariye indirilmesi, iş, kapital ve birim alan verimliliğini arttırmak, satış olanaklarını geliştirmek, pazarlama zincirinin işlerliğini sağlamak ve işletmenin yönetim ve örgütlenme yapısını rasyonel hale getirmek; sosyal hedefler arasında ise; iş ve boş zamanı gereğince değerlendirmek, sosyal güvenlikle ilgili önlemleri almak, bireyin kaza, hastalık ve ölümü ile oluşan zorlukları ortadan kaldırmak, halen içinde buldukları zor koşullarını iyileştirerek, kadın ve çocukların tarımla ilgili işlerini hafifletmek ve bu işlere kolaylık sağlamak ve yapılacak işlerin kolaylaştırılmasını sağlamak sayılabilir (Soysal 2013).

Az gelişmiş ülkelerdeki toplumsal tabakalaşmanın oluşumuna olanak sağlayan, çağdaş değerler ve yüksek yaşam standartları ile geleneksel değerler ile düşük yaşam standartları bir arada görülmektedir. Yüksek yaşam standartlarının egemen olduğu üst sınıflarda kadının çalışma özgürlüğü bulunmasına karşın ekonomik açıdan ailenin gereksinimi olmadığı için kadın çalışma ihtiyacı hissetmemektedir. Ama yine de kadın istihdamının en yüksek olduğu çevre, üst sosyo-ekonomik sınıflardır. Geleneksel yapının hakim olduğu düşük gelir gruplarında ise ailenin ihtiyacı olmasına rağmen, sahip olunan toplumsal değerlere bağlı olarak kadının çalışmasına sıcak bakılmamaktadır. Kadın aile reisinin iznine bağlı olarak çalışma hayatına dahil olabilmektedir (Gülçubuk vd. 2012).

Kırsal alanda kadınlar için girişimcilik, aile bütçesine katkı sağlama açısından önemlidir. Kırsal alanda kadınlar girişimcilik süreçlerine yoğun olarak katılmaları kırsal kalkınmaya, dolayısıyla ülke kalkınmasına da katkı sağlayacaktır. Tarımla uğraşan ve kırsal kesimde yaşayan kadınların tarımsal girişimcilik olanaklarının kısıtlı olması ve bu konudaki engelleri aşabilmeleri, kırsal kadınlar açısından gerekli şartların iyileştirilmesi ile mümkün olabilmektedir (Karaturhan vd. 2017).

Kırsal alandaki kadınların girişimcilik yeteneklerinin artırılmasını ve ekonomide daha aktif yer alabilmeleri için bazı kurum ve kuruluşlarca çeşitli çalışmalar ve projeler yapılmıştır.

Kırsal Alanda Kadın Girişimciliğini Teşvik Eden Bazı Kurumlar ve Kuruluşlar

- ✓ Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM)
- ✓ Türkiye İş Kurumu (İŞKUR)
- ✓ Küçük ve Orta Sanayi Geliştirme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB)
- ✓ İş Geliştirme Merkezleri (İGEME)
- ✓ Girişimci Destekleme Merkezleri (GİDEM)
- ✓ Çok Amaçlı Toplum Merkezleri (ÇATOM)
- ✓ Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu (TESK)
- ✓ Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER)

- ✓ Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı (KEDV)
- ✓ Çağdaş Kadın ve Gençlik Vakfı (ÇKGV)
- ✓ Türkiye Kalkınma Vakfı (TKV)
- ✓ Güneydoğu Anadolu Projesi Girişimciliği Destekleme ve Yönlendirme Merkezi (GAP-GİDEM)
- ✓ Kadınlara Kendi İşini Kur (KİK) eğitimleri
- ✓ Tarım ve Orman Bakanlığı
- ✓ TOBB Kadın Girişimciler Kurulu
- ✓ Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

2.3. Araştırma alanı hakkında genel bilgiler

Antalya ilinin nüfusu 2.426.356 kişi olup yüzölçümü 20.909 km²'dir. Kilometrekareye 116 insan düşmekte ve nüfus yoğunluğu 116 km²'dir. Nüfusun %50.37'si erkek ve %49.63'ü kadındır. Toplam ilçe sayısı 19 olup mahalle sayısı 909'dur. Antalya ilinin toplam alanın %17.9'unu tarım alanları, %9.8'ini çayır ve mera alanları, %72.3'ünü orman ve tarım dışı arazi alanları oluşturmaktadır (Çizelge 2.4).

Çizelge 2.4. Antalya ilinin arazi varlığı

Arazi Dağılımı	Alan (hektar)	%
Tarım alanı	360.245	17.9
Çayır ve mera	197.755	9.8
Orman ve tarım dışı arazi	1.460.000	72.3
Arazi varlığı	2.018.000	100.0

Kaynak: Anonim, 2019b

Toplam tarım alanlarının %50.13'ünü tarla bitkileri, %14.18'ini sebze (tarla/örtü altı), %21.06'sını meyve ve %0.15'ini süs bitkileri oluşturmaktadır (Çizelge 2.5).

Çizelge 2.5. Antalya ilinin tarım alanlarının kullanımı

Tarım Alanları	Alan (hektar)	%
Tarla Bitkileri	180.580	50.13
Sebze(Tarla / Örtü altı)	51.097	14.18
Süs Bitkileri	550	0.15
Meyve	75.850	21.06
Nadas	52.160	14.48
Toplam	3.671.722	100.00

Kaynak: Anonim, 2019b

Antalya ili 156.000 çiftçi ailesiyle, 9,53 milyar TL tarımsal üretim değeri ile 2. Sırada, Türkiye bitkisel üretim değerinin %6,79'sını karşılayarak 1. Sırada olup Türkiye tarımının lokomotifi konumundadır. Yaş meyve ve sebze ihracatının ülke içindeki payı ise %10.8 iken bu değer ülke ekonomisi için büyük önem arz etmektedir. (Anonim 2019b).

Çizelge 2.6. Antalya ilinde en çok yetiştirilen ürünler

Ürünler	Türkiye (Ton)	Antalya (Ton)	Türkiye içindeki payı (%)
Domates	12.150.000	2.508.622	21.0
Hıyar	1.848.273	439.255	24.0
Portakal	1.950.000	525.821	27.0
Biber	2.554.974	439.255	17.0
Patlıcan	836.284	190.125	23.0
Nar	502.606	123.880	25.0
Muz	369.009	163.422	44.0
Mantar (Kültür)	46.144	25.337	55.0
Yenidünya	15.184	4.184	28.0
Keçiboynuzu	15.016	5.659	38.0
Avokado	3.164	2.567	81.0

Kaynak: Anonim, 2019b

2.3.1. Tarihçe

Antalya kenti, Akdeniz kıyısında kendi adını taşıyan körfezde, 39 metre yükseklikteki falez adı verilen kayalıklar üzerine kuruludur. Deniz kıyısı ile yükseklikleri 3086 metreye kadar ulaşan Toros dağları arasında farklı büyüklükteki ovalar, Antalya ve çevresinin ilk göze çarpan görüntüleridir. Kara ile deniz, kilometrelerce uzanan plajlarda ya da sarp kayalıklarla birbirine kavuşur. Toros dağları arasında kendine özgü uçurumlar ve özellikle kıyıya yakın kesimlerde mağaralar ayrı bir özellik arz eder. Torosların güneyindeki kaynaklarda çıkan çok sayıda irili ufaklı akarsu, ovalara bereket akıtarak Akdeniz'e ulaşır. Yer yer dev boyutlara ulaşan kaktüs türleri Antalya'ya ilk gelenlerin dikkatini çekmektedir. Kıyıda uzaklaşıp Torosların eteklerine gelindiğine, Akdeniz ülkelerine özgü maki bitki örtüsü egemenliği görülür. Her tür meşe ve çam ağaçlarının oluşturduğu sağlıklı ve gür ormanlar makileri izler. Ova bölgelerinde, pamuk ve susam tarlaları, portakal, limon ve muz bahçeleri ayrı bir güzellik oluşturur. Bergamalılar kısa zamana buraya bir kent kurarak "Attalia" adını verirler. Türkler gelip yerleştikten sonra "Attalia'nın adı Adalya olarak değiştirmiş, daha sonra "Antalya" olarak adlandırılmıştır. Antalya tarihi taş devrine kadar dayanır. Bunun kanıtı Yağca Köyü civarında Karain Mağarasında bulunan Paleolitik çağ buluntularıdır. Karataş Semahöyük kazılarında çok büyük miktarda eski tunç çağı

buluntuları çıkarılmıştır. Hititlerin çivi yazılı tabletlerinde geçen Ahiyava' ya da Arzova ülkesinin Pamfilya (Antalya) olabileceği tarihçiler arasında ileri sürülmektedir.. Yunan efsanelerinde ise Truva savaşından sonra bazı Aka kafilelerinin Kalkhas yönetiminde Pamfilya'ya ulaşmış oldukları yazılmıştır. Antalya sınırları içerisinde yerleşen Lidyalıların kökeni kesin olarak bilinmemektedir (Anonim 2019b).

Antalya bölgesi, M.S. 2.yy'dan 3. yy ortalarına kadar en görkemli dönemlerini yaşamıştır. Antalya bölgesi Anadolu Selçukları tarafından Süleyman Şah döneminde alınmış, ancak 1117 yılında yapılan antlaşma ile Antalya Bizanslılara bırakılmıştır. 1336 yılından sonra Moğolların çekilmesiyle Anadolu' da beylikler dönemi başlamıştır. Antalya bu dönemde Hamitoğulları Beyliğinin bir kolu olan Tekelioğulları'nın tekeline geçmiştir. Yıldırım Beyazıt döneminde de Antalya Osmanlı hakimiyetine girmiş ve 1391'de artık Teke Sancağı adıyla anılmaya başlamıştır.

Kurtuluş Savaşı başlangıcında ise kısa bir süre İtalyanlar tarafından işgal edilmiştir. 9 Temmuz 1921 tarihinde İtalyanların Antalya'yı işgali sona ermiş bu tarihten sonra Türkiye Cumhuriyeti'nin bir ili olmuştur. Antalya'da ve çevresindeki antik kent ve ören yerlerinden bazıları şunlardır; Kaleiçi ve Yat Limanı, Hadrian Kapısı, Hıdırlık Kulesi, Kesik Minare, Yivli Minare ve Külliyesi, Perge, Silyon, Aspendos, Selge, Side, Etanna, Seleukia, Sydra, Alaiye, Selinius, İotaya, Leadres, Ariassos, Termessos, İdebessos, Cormus, İydros, Phaselis, Akaliassos, Arykanda, Rhodiapolis, Ohimera, Korydella, Olympos, Limyerea, Gagae, Andriake, Myra, Trysa, Amai, Kyaenai, Theimiussa, Simena, Aperlai, Antipellos, Phellos, Kandyba, Xanthos, Patara, İstlada, Apollania, Tyssa, Pirha, Nisa, Akaliossos, Trebenna, Karain, Beldibi'dir. (Anonim 2019b).

2.3.2. Coğrafi konum

Akdeniz bölgesinin güneybatısında yer alan Antalya ili 36° 07'-37° 29' kuzey enlemleri ile 29° 20'-32°35' doğu boylamları arasında bulunur. Kara sınırını Toros sıradağları oluşturmakta olup, batıdan doğuya doğru Muğla, Burdur, Isparta, Konya ve Mersin illeri, güneyde Akdeniz ile çevrilidir. Antalya'yı çevreleyen Güney Torosların en yüksek zirveleri Beydağı (3085 m) ve Akdağ (3075 m) olup, Torosların yamaçlarında 300 metreye kadar Akdeniz iklimine özgü maki bitki örtüsü görülmektedir. Batıda Eşen Çayı'ndan doğuda Kaledron(Kaldıran) Çayı'na dek uzanan kıyı şeridinin ardından yer alan Antalya Ovası'nın gerisindeki kıyıya paralel dağların arasında uzanan doğal bir yolun varlığı, bölgelerle kolaylıkla bağlantı kurmasının ve ticari ilişkilerin geliştirmesini sağlamıştır. Konyaaltı, Lara gibi ünlü plajlarda yılın sekiz ayı denize girilebilir. Düden suyu ve kıyıdağı yarılardan şelaleler yaparak denize dökülür. Antalya ili sınırları içinde bulunan nehirler Alara Çayı, Dimçayı, Manavgat Irmağı, Köprüçay ve Devrense Çayı'dır (Anonim 2019b).

Şekil 2.1. Antalya ili haritası

Kaynak: Anonim, 2019b

2.3.3. Ekonomik faaliyetler

Antalya şehrinin ekonomisinde; turizm, ticaret ve tarım ön planda olup sanayi faaliyetleri de son dönemde gelişme gösteren faaliyetlerdendir. Bunun dışında Antalya’da hayvancılık, madencilik gibi diğerlerine göre daha az yönelinen kollarda iş faaliyetleri de sürdürülmektedir. Antalya ekonomisi tarım ve turizme dayanmaktadır. Verimli topraklarında çeşitli tarım ürünleri yetişmektedir. Tarım ürünleri içinde en çok buğday, arpa ve yulaf yetişir. Ayrıca pamuk, susam, soğan, yer fıstığı, nohut, 35 bin hektar üzerinde sebze yetişir. Seracılıkta en ileri olan ilimizdir. 32 bin hektarlık seralarda domates, biber, fasulye, patlıcan, hıyar, kavun ve karpuz yetiştirilir. Yurt içi ve dışında satılır. Meyvecilikte çok ileridir. En çok muz, portakal yetişen ilimiz Antalya’dır. Mandalina, limon, greyfurt üretimi Antalya’nın başta gelen gelir kaynağıdır. Zeytincilik oldukça gelişmiştir. Meyvecilikte çok ileri durumdadır. Elma, armut, erik, ayva, şeftali, kayısı, üzüm, iğde, keçiboynuzu, kızılcık ve diğer meyveler yetişir.

Meraların azalması sebebiyle hayvancılık gelişmemiştir. Keçi ve koyun azalırken sığır artmaktadır. Antalya balıkçılık bakımından da zengindir. Akkaya, kuzubalığı, çıplak leka, lakuz, orfoz, akya, mercan, fargri, tranca, çipura balıkları ile istakoz, karides, mürekkep balığından supya, klamanya ve ahtapot yetiştiriciliği vardır.

Antalya’da kültür turizminin ağırlıklı olarak yapılacağı yerler kıyı şeridinin çeşitli yerleridir. Bu bölgede Kaleiçi, tarihi yapılar, tarihi cami ve kiliseler bulunmaktadır. Antalya’da deniz turizmi de yine kıyı şeridi boyunca yapılmaktadır. Bu bölgede kıyı turizmiyle beraber deniz turları da yapılabilmektedir. Deniz turizminin en bilinen noktaları Kleopatra koyu, Konyaaltı ve Lara plajlarıdır.

Spor turizmi bakımından Antalya popöler sporlara ev sahipliği yapan bir ildir. Başta futbol, tenis, ve golf olmak üzere her yıl yüzlerce sporcu ve takım Antalya'yı tercih etmektedir. Antalya, bu sporların tesislerine sahip olduğu gibi sporculara ve yetkililerine verilen seminerlere de ev sahipliği yapmaktadır (Anonim 2019b).

3. MATERYAL VE METOT

3.1 Materyal

Araştırmanın ana materyalini, Antalya ilinde “Genç Çiftçi Projesinden” yararlanan ve yararlanmayan kadın çiftçilerden yüz yüze anket yoluyla elde edilen birincil veriler oluşturmaktadır. Araştırma alanının seçiminde Antalya Tarım ve Orman İl Müdürlüğü’nden elde edilen veriler etkili olmuştur.

Araştırmada ikincil veri kaynağı olarak konu ile ilgili daha önce yapılmış çalışmalar incelenmiştir. Ayrıca TUIK, BÜGEM ve Tarım ve Orman Bakanlığının istatistiki verileri ile çeşitli raporlardan yararlanılmıştır.

3.2. Metot

Antalya ilinde Genç Çiftçi Projesinden 2016 yılında 213 çiftçi, 2017 yılında ise 234 çiftçi yararlanmıştır. 2017 yılında projeden yararlanan çiftçilerin %60.7’si kadın olduğu için araştırma kapsamına projeden yararlanan kadın çiftçiler alınmıştır. Bu araştırma ile Genç Çiftçi Projesi’nden yararlanan ve yararlanmayan kadınların girişimcilik eğiliminin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda araştırma alanı olarak Konyaaltı, Aksu, Serik, Kepez, Döşemealtı, Korkuteli ve Elmalı olmak üzere toplam 7 ilçe, Antalya İl Tarım ve Orman Müdürlüğü’nde görevli Ziraat Mühendislerinin önerileri ile belirlenmiştir. Araştırma alanında projeden yararlanan kadın çiftçilerin tamamı ile yüz yüze anket çalışması yapılmıştır. Bazı durumlarda bir köydeki veya bölgedeki üreticilerin bazıları ile görüşmek yeterli olabilir. Böyle durumlarda anket yapılacak üreticiler gayeli olarak belirlenir (Çiçek ve Erkan 1996). Bu nedenle projeden yararlanmayan kadın çiftçi sayısının belirlenmesinde, gayeli örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Projeden yararlanan ve yararlanmayan kadın çiftçiler arasında karşılaştırmalar yapılacağı için projeden yararlanan kadınların kişisel ve işletme özelliklerine benzeyen, aynı köyde, aynı sayıda projeden yararlanmayan kadın çiftçiler gayeli olarak belirlenmiştir. Böylece kadınların girişimcilik eğiliminin daha net tanımlanması mümkün olmuştur. Araştırma kapsamında; projeden yararlanan 50, projeden yararlanmayan 50 kadın olmak üzere toplam 100 kadın ile yüz yüze anket yöntemi kullanılarak veriler elde edilmiştir.

Çizelge 3.1. İlçelere göre yapılan anket sayısı

İlçeler	Frekans	%
Serik	6	6.0
Aksu	6	6.0
Konyaaltı	4	4.0
Kepez	16	16.0
Döşemealtı	2	2.0
Korkuteli	24	24.0
Elmalı	44	44.0
Toplam	100	100.0

Yapılan araştırmada farklı aşamalarından elde edilen verilerin analizinde Microsoft Excel Paket ve SPSS programında uygun veri tabanı hazırlandıktan sonra bilgisayara aktarılarak gerekli analizler yapılmıştır. Bunun için öncelikle elde edilen veriler projeden yararlanan ve yararlanmayan kadınlar şeklinde iki gruba ayrılmıştır.

Anket sonucunda elde edilen verilerin analizinde seçilmiş bazı özellikler ile projeden yararlanma ile yararlanmama arasındaki olası istatistiki ilişki khi-kare bağımsızlık testi ile saptanmıştır (Kesici ve Kocabaş 1998).

Ki-kare testi, gözlenen frekanslar ile beklenen frekanslar arasındaki farkın istatistik olarak anlamlı olup olmadığı temeline dayanır. Ki-kare değerleri, sıfır (0) ile artı sonsuz ($+\infty$) arasında değerler alır. Ki-kare dağılımı, genellikle iki bağımsız niteliksel kriteri test etmek için kullanılır. Sıfır hipotezi (H_0), iki kriterin bağımsız olduğunu; araştırma hipotezi (H_A) ise, iki kriterin arasında ilişki olduğunu ifade eder (Güngör ve Bulut 2008).

Kırsal alanda kadın çiftçilerin girişimcilik hakkındaki düşüncelerini ortaya çıkarmak, girişimci olmanın yararlarını belirlemek ve girişimciliğin önündeki engelleri saptamak için 5’li Likert tipi ölçek kullanılmıştır. Bu ölçekleme tekniği Rensis Likert tarafından geliştirilmiştir. Likert ölçekleme tekniği ile ilgili orijinal/ilk düşünce 1932’de “Archive of Psychology” isimli bir dergide yayınladığı “A Technique for the Measurement of Attitudes” isimli makalesinde yer alır (Bayat 2014).

Likert’in ölçek kurma tekniği görece daha kolay ve anlaşılabilirler Derecelendirme sorularında, her yanıt seçeneğinin derece ortalaması hesaplanır; böylece

genel olarak en çok hangi yanıt seçeneğinin tercih edildiğini belirlenebilmektedir. En yüksek derecelendirme ortalamasına sahip yanıt seçeneği en çok tercih edilen seçenektir. Derecelendirme ortalaması aşağıdaki şekilde hesaplanmaktadır.

W = derecelendirmenin ağırlığı

X = yanıt seçeneğinin yanıt sayısı $X1.W1+X2.W2+.....+Xn.Wn/Toplam$

Kadın çiftçilerin girişimcilik ile ilgili görüş ve düşüncelerinin belirlenmesinde 5'li Likert ölçeğinde değerler;

- ✓ 1: Kesinlikle katılmıyorum,
- ✓ 2: Katılmıyorum,
- ✓ 3: Orta düzeyde katılıyorum,
- ✓ 4: Katılıyorum,
- ✓ 5: Kesinlikle katılıyorum   şeklinde kodlanmıştır.

4. BULGULAR

4.1. İşletme ve İşletmecilere Ait Genel Bilgiler

4.1.1. Yaş durumu

Kırsal alanda tarımsal üretim faaliyetlerinin yürütülmesinde, üretici tutum ve davranışlarının belirlenmesinde yaş ve eğitim önemli bir faktördür (Özçatalbaş ve Gürgen 1998).

Araştırma alanında ankete katılan kadın çiftçilerin %26'sının 18-25 yaş aralığında %44'ünün 26-35 yaş arası, %30'unun ise 36+ yaşında olduğu tespit edilmiştir. Projeden yararlananların %58'i 26-35 yaş grubunda yer almaktadır (Çizelge 4.1). Kadınların ortalama yaşı 31.2, evlenme yaşı 19.9, çocuk sayısı 2.2 olarak saptanmıştır. Yapılan ki-kare testi ile yaş grupları açısından projeden yararlanan ve yararlanmayan kadın çiftçiler arasında %5 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre projeden yararlanan kadınların %80'i 26 yaş ve üzeridir.

Kahramanmaraş ilinde kadın girişimciliği ve genç çiftçi projesinin incelendiği bir çalışmada ankete katılan kadınların yaş ortalamasının 27.2 ve ailedeki çocuk sayısının 2.2 olduğu tespit edilmiştir (Çelik 2018). Samsun ilinde ise genç çiftçi projesinden yararlanan işletmelerin sosyal ve ekonomik sürdürülebilirliklerinin araştırıldığı çalışmada projeden yararlanan gençlerin yaş ortalaması 30 olarak bulunmuştur (Kurnaz 2019). Tekirdağ ilinde genç çiftçi projesinin kırsal kalkınmaya etkisinin araştırıldığı çalışmada genç çiftçilerin %45.3'ünün 26-33 yaş aralığında, %46.2'sinin ise 34-40 yaş aralığında olduğunu belirlenmiştir (Gedik 2019). Konu ile ilgili yapılmış çalışmalardan elde edilen verilere göre genç çiftçi projesinden yararlanan çiftçilerin 26-40 yaş arasında olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.1. Yaş durumu

Yaş grubu	Projeden Yararlanan		Projeden Yararlanmayan		Toplam	
	Frekans	(%)	Frekans	(%)	Frekans	(%)
18-25	10	20.0	16	32.0	26	26.0
26-35	29	58.0	15	30.0	44	44.0
36-40	11	22.0	19	38.0	30	30.0
Toplam	50	100.0	50	100.0	100	100.0
SD=2 $X^2 = 7.972 > X^2_{0.95} = 5.991$ Sonuç: İlişki var						

4.1.2. Eğitim durumu

Kadınların sahip oldukları eğitim düzeyi, önemli bir sosyal sermaye kaynağıdır. Eğitim düzeyi yüksek kadın girişimciler iş kurma aşamasında; kendini gerçekleştirme, bağımsız olma, gibi bireysel güdüleyicilere daha fazla önem atfetmektedir. Kadın girişimciler, girişimcilik faaliyetleriyle ilgili olarak informel kaynaklardan yararlanmasına karşın, kurumsal kaynaklı bilgi kanallarına da yönelmektedir (Yetim 2002).

Türkiye’de TÜİK (2018) verilerine göre 15 ve yukarı yaş grubunda okuryazar olmayan nüfus oranı %3.6, bu oran erkeklerde %1.1 ve kadınlarda %6.1’dir.

Muğla kırsalında kadınların girişimcilik eğiliminin araştırıldığı bir çalışmada kadınların %41’inin ilkokul, %22’sinin ortaokul, %19’unun lise mezunu, %17’sinin ön lisans veya üniversite mezunu olduğu tespit edilmiştir (Marangoz ve ark. 2016).

Samsun ilinde genç çiftçi projesinden yararlanan işletmelerin sosyal ve ekonomik sürdürülebilirliklerinin araştırıldığı çalışmada genç çiftçilerin %56’sının ilkokul, %31’inin ortaokul ve %13’ünün lise ve yüksekokul mezunu olarak bulunmuştur (Kurnaz 2019). Tekirdağ ilinde genç çiftçi projesinin kırsal kalkınmaya etkisinin araştırıldığı çalışmada genç çiftçilerin %34.9 ilkokul ve %53.2’si ortaokul mezunudur (Gedik 2019). Konu ile ilgili daha önce yapılmış çalışmalardan elde edilen verilere göre kadınların çoğunluğunun ilköğretimden sonra eğitimlerine devam etmediği söylenebilir.

Araştırma alanında ise ankete katılan kadın çiftçilerin %51’i ilköğretim, %42’si ortaöğretim ve %7’si yüksekokul veya üniversite mezunudur. Projeden yararlanan kadınların %68’i, projeden yararlanmayan kadınların ise %16’sı ortaöğretim mezunudur (Çizelge 4.2).

Çizelge 4.2. Eğitim durumu

Eğitim Durumu	Projeden Yararlanan		Projeden Yararlanmayan		Toplam	
	Frekans	(%)	Frekans	(%)	Frekans	(%)
İlköğretim	15	30.0	36	72.0	51	51.0
Ortaöğretim	34	68.0	8	16.0	42	42.0
Yüksekokul/Üniversite	1	2.0	6	12.0	7	7.0
Toplam	50	100.0	50	100.0	100	100.0

4.1.3. Medeni durum

Osmaniye ilinde kadın girişimciliğinin araştırılmasına yönelik yapılan çalışmada, ankete katılan kadınların %81.7'sinin evli, %13.3'nün eşinin vefat etmiş ve %5'nin ise bekar olduğu bulgusuna ulaşılmıştır (İplik 2012). Kahramanmaraş ilinde tarımda kadın girişimciliği ve genç çiftçi projesi üzerine yapılan çalışmada kadın girişimcilerin %98.3'ünün evli, %1.7'si bekadır (Çelik 2018). Antalya ilinde genç çiftçi projesinin uygulaması ve sürdürülebilirliği üzerine yapılan çalışmada genç çiftçilerin %97.6'sı evli %2.4'ü bekar olarak bulunmuştur (Alkan 2019). Konu ile ilgili daha önce yapılmış çalışmalardan elde edilen verilere göre projeden yararlananların tamamına yakınının evli olduğu tespit edilmiştir. Bunda projeye başvuru esnasında evli olanların artı puan alması etkili olmuştur.

Araştırmada ankete katılan kadın çiftçilerin %92'si evli ve %8'i bekadır (Çizelge 4.3).

Çizelge 4.3. Medeni durum

Medeni durum	Projeye Katılan		Projeye Katılmayan		Toplam	
	Frekans	(%)	Frekans	(%)	Frekans	(%)
Evli	47	94.0	45	90.0	92	92.0
Bekar	3	6.0	5	10.0	8	8.0
Toplam	50	100.0	50	100.0	100	100.0

4.1.4. Sosyal güvence

Samsun ilinde genç çiftçi projesinden yararlanan işletmelerin sosyal ve ekonomik sürdürülebilirliklerinin araştırıldığı çalışmada genç çiftçilerin %40'ının

sosyal güvencesi olmayıp %60'ının sosyal güvencesi vardır (Kurnaz 2019). Antalya ilinde genç çiftçi projesinin uygulaması ve sürdürülebilirliği üzerine yapılan çalışmada genç çiftçilerin %33.1'i sosyal güvenceye sahip, %66.9'unun sosyal güvencesi bulunmamaktadır. Sosyal güvencesi bulunanların ise %85.7'sinin Bağ-Kur, %14.3'ünün ise SSK gibi diğer sistemlere bağlı oldukları tespit edilmiştir (Alkan 2019).

Araştırma alanında ankete katılan kadın çiftçilerin %83'ünün sosyal güvencesi olduğu, %17 sinin ise olmadığı tespit edilmiştir. Sosyal güvencesi bulunan kadın çiftçilerin %65.1'i Bağ-Kur, %32.5'i SSK'lı ve %2.4'ünün özel hayat sigortası bulunmaktadır (Çizelge 4.4). Yapılan ki-kare testi ile sosyal güvenceye sahip olup olmama açısından projeden yararlanan ve yararlanmayan kadın çiftçiler arasında ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Diğer bir deyişle sosyal güvenceye sahip olma açısından projeden yararlanan ve yararlanmayan kadın çiftçiler arasında bir fark yoktur.

Çizelge 4.4. Sosyal güvence

Sosyal Güvencesi	Projeden Yararlanan		Projeden Yararlanmayan		Toplam	
	Frekans	(%)	Frekans	(%)	Frekans	(%)
Var	44	88.0	39	78.0	83	83.0
Yok	6	12.0	11	22.0	17	17.0
Toplam	50	100.0	50	100.0	100	100.0
SD =1 $X^2=1.134 < X^2_{0.95} = 3.841$ Sonuç: İlişki yok						

4.1.5. Kooperatife ortaklık

Genç Çiftçi Projesi ve tarımsal alanda üretim verimliliği, istihdam gibi temel hedeflere sahip olan birçok projenin başarılı olabilmesinin belki en önemli koşullarından birisi, yapılan faaliyetlerin üretici birlikleri ve kooperatifçilik uygulamalarıyla desteklenmesi gerekliliğidir (Güder 2019). Diyarbakır ilinde mısır üreticilerine yönelik yapılan bir çalışmada üreticilerin %36.8'inin herhangi bir tarımsal amaçlı kooperatife ortaklığı olduğu ve %63.2'sinin ise olmadığı belirlenmiştir (Yaşa 2017). Konu ile ilgili yapılmış çalışmalardan elde edilen verilere göre genel olarak çiftçiler arasında kooperatifleşme ve örgütlenmenin tam anlamıyla sağlanmadığı söylenebilir.

Tarımsal kooperatife ortaklık durumuna bakıldığında araştırma alanında ankete katılan kadın çiftçilerin %44'ü bir kooperatife ortak %56'sının ortaklığı bulunmamaktadır (Çizelge 4.5). Yapılan ki-kare testi ile kooperatife ortaklık açısından projeden yararlanan ve yararlanmayan kadın çiftçiler arasında ilişki olmadığı tespit

edilmiştir. Kısaca projeden yararlanan kadınların %52'si projeden yararlanmayan kadınların %60'ı herhangi bir tarımsal amaçlı bir kooperatife ortak değildir.

Çizelge 4.5. Kooperatife ortaklık

Kooperatife ortaklık	Projeden Yararlanan		Projeden Yararlanmayan		Toplam	
	Frekans	(%)	Frekans	(%)	Frekans	(%)
Ortak	24	48.0	20	40.0	44	44.0
Ortak değil	26	52.0	30	60.0	56	56.0
Toplam	50	100.0	50	100.0	100	100.0
SD =1 $X^2=1.026 < X^2_{0.95} = 3.841$ Sonuç: İlişki yok						

4.1.6. Tarımsal konularda karar verme

İzmir ilinde kırsal kadın girişimciliği ve bunu etkileyen faktörler üzerine yapılan çalışmada, ankete katılan kadınların girişimci olanlarının %60'ı, girişimci olmayanların ise %77'si harcamalarla ilgili konularda eşleri ile birlikte karar verdikleri tespit edilmiştir (Karaturhan ve ark. 2017). Konu ile ilgili daha önce yapılmış çalışmalardan elde edilen verilere göre girişimci olan kadın çiftçilerin aile içinde söz haklarının daha fazla olduğu söylenebilir.

Araştırma alanında ankete katılan kadın çiftçilerden projeden yararlananların %60'ı tarımsal konularda kocaları ile birlikte karar verdiklerini, projeden yararlanmayan kadınların ise %20'si kocaları ile birlikte karar verdiklerini,%58'inin ise kocalarının karar verdiği tespit edilmiştir (Çizelge 4.6). Yapılan ki-kare testi ile tarımsal konularda karar verme açısından projeden yararlanan ve yararlanmayan kadın çiftçiler arasında %5 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre projeden yararlanan kadınların, yararlanmayan kadınlara göre kocaları ile karar verme oranının daha yüksek olduğu ve yararlanmayan kadınların tarımsal konularda kocalarının karar verdiği söylenebilir.

Çizelge 4.6. Tarımsal konularda karar verme durumu

Tarımsal konularda karar verme	Projeden Yararlanan		Projeden Yararlanmayan		Toplam	
	Frekans	(%)	Frekans	(%)	Frekans	(%)
Kocam	8	16.0	29	58.0	37	37.0
Kendim	7	14.0	4	8.0	11	11.0
Kocam ile birlikte	30	60.0	10	20.0	40	40.0
Aile büyükleri	5	10.0	7	14.0	12	12.0
Toplam	50	100.0	50	100.0	100	100.0
SD=3 $X^2=23.070 > X^2_{0.95} = 7.815$ Sonuç: İlişki var						

4.1.7. Tarım dışı uğraşı alanı

Türkiye’de genç çiftçi desteğinden yararlanma düzeyini etkileyen faktörlerin değerlendirilmesine yönelik yapılan çalışmada projeden yararlanan ve yararlanmayan katılımcıların %63.5’nin tarım dışı uğraş alanının olmadığı, %7.2’sinin ise tarım dışı geliri olduğu tespit edilmiştir (Doğan ve ark. 2018).

Araştırmada alanında ankete katılan kadın çiftçilerin %90’ının tarım dışı uğraşı alanının olmadığı, %10’u tarım dışı uğraşı olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 4.7). Yapılan ki-kare testi ile tarım dışı uğraş alanı açısından projeden yararlanan ve yararlanmayan kadın çiftçiler arasında ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Diğer bir deyişle projeden yararlanan ve yararlanmayan kadın çiftçilerin tarımsal faaliyet dışında neredeyse başka bir uğraşı alanı yoktur.

Çizelge 4.7. Tarım dışı uğraşı alanı

Tarım dışı uğraşı alanı	Projeden Yararlanan		Projeden Yararlanmayan		Toplam	
	Frekans	(%)	Frekans	%	Frekans	(%)
Var	8	16.0	2	4.0	10	10.0
Yok	42	84.0	48	96.0	90	90.0
Toplam	50	100.0	50	100.0	100	100.0
SD=1 $X^2 = 2.778 < X^2_{0.95} = 3.841$ Sonuç: İlişki yok						

4.2. Arazi Varlığı

Samsun ilinde genç çiftçi desteğinden yararlanan işletmelerin sosyal ve ekonomik sürdürülebilirliklerinin araştırıldığı çalışmada genç çiftçilerin tarım işletmelerine ait ortalama arazi varlığı 33.94 dekar olup, bunun 31.38 dekarı mülk arazi, 2.56 dekarı ise kiradır (Kurnaz 2019). Antalya ilinde genç çiftçi projesinin uygulaması ve sürdürülebilirliği üzerine yapılan çalışmada ise genç çiftçilerin %49.6'sının 3-5 dekar arası ve %48'inin işletme büyüklüğü 3 dekardan azdır (Alkan 2019). Genç Çiftçi Projesi desteğinden yararlanan gençlerin, yararlanmayan gençlere göre işletme büyüklüğü kıyaslandığında daha küçük işletme sahiplerinin destekten yararlandığı belirtilmiştir (Doğan ve ark. 2018).

Araştırma alanında ankete katılan kadın çiftçilerin toplam arazi varlığı ortalaması 24.81 dekardır. Sahip olunan mülk arazilerin ortalaması 19.52 iken kiralanılan arazilerin ortalaması 30.59 dekardır. Araştırmaya katılan bireylerin ortalama mülk arazi büyüklüğü 19.52 da olarak tespit edilmiştir (Çizelge 4.8).

Çizelge 4.8. Arazi varlığı

Arazi Varlığı	Minimum (da)	Maksimum (da)	Ortalama (da)
Toplam Tarım Arazisi	1	150	24.81
Mülk Arazi	1	130	19.52
Kira	2	120	30.59

4.3. Üretim Deseni

Antalya ili bitkisel ve hayvansal üretim yapısı, tohumculuk sektörü, kesme çiçek üretimi, tıbbi ve aromatik bitkiler, gen kaynakları, endemik bitki zenginliği, uygun iklim çeşitliliği, doğal zenginlikleri ve tarımsal ürün ihracat değerleri ile kullanılan tarım teknolojisi, üretimdeki çeşitlilik ve pazara yönelik üretim açısından zengindir

Samsun ilinde genç çiftçi desteğinden yararlanan işletmelerin sosyal ve ekonomik sürdürülebilirliklerinin araştırıldığı çalışmada genç çiftçilerin işletmelerinde en yaygın yetiştirilen bitkisel ürünler sırasıyla; karışık sebze, buğday, fiğ, arpa, mısır, biber, çeltik, yulaftır (Kurnaz 2019).

Araştırma alanında ankete katılan kadın çiftçilerin üretim desenine bakıldığında çeşitliliğin fazla olduğu; domates, biber, lahana buğday arpa ve yonca gibi bitkilerin öne çıktığı görülmektedir (Çizelge 4.9).

Çizelge 4.9. İncelenen işletmelerin üretim deseni ve alanı

Bitkisel Üretim (da)	Projeden Yararlanan	Projeden Yararlanmayan	Ortalama
-Domates	4.79	4.50	4.63
-Biber	3.33	4.14	3.90
-Lahana	15.00	2.00	8.50
-Açıkta Sebze	4.67	6.40	5.75
-Buğday	16.25	16.38	16.31
-Arpa	18.41	13.70	16.67
-Mısır	40.00	28.83	22.89
-Pancar	11.00	17.50	25.00
-Yonca	19.62	10.75	16.66
-Portakal	0	5.00	5.00
-Zeytin	10.00	8.29	8.50
-Elma	9.33	7.55	8.18

4.4. Hayvan Varlığı

Araştırma alanında ankete katılan kadın çiftçilerin sahip olduğu büyük baş hayvan sayısının ortalaması 14.33, küçükbaş hayvan 32.37, kümes hayvanı 47.68 ve arıcılık 15.17'dir (Çizelge 4.10).

Çizelge 4.10. Hayvan varlığı

Hayvan Varlığı	Projeden Yararlanan	Projeden Yararlanmayan	Ortalama
Büyükbaş (baş)	14.55	15.67	14.33
Küçükbaş (baş)	27.29	37.17	32.37
Kümes Hayvanı (adet)	64.67	22.19	47.68
Arıcılık(Kovan)	17.00	11.50	15.17

4.5. Kadınların Girişimcilik Eğilimleri

Tarımla uğraşan ve kırsal kesimde yaşayan kadınların tarımsal girişimcilik olanaklarının kısıtlı olması ve bu konudaki engelleri aşabilmeleri, kırsal kadınlar açısından gerekli şartların iyileştirilmesi ve girişimcilik ile ilgili eğitimlerin verilmesi ile mümkün olabilmektedir.

Kırsal alanda kadın girişimciliğinin desteklenmesinde kooperatifçiliğin rolünün araştırıldığı çalışmada Amasya-Çorum illerinde kooperatif ortaklarının girişimcilik kavramını bilip bilmeme durumlarına bakıldığında %60.68'inin girişimcilik kavramını bilmediği ortaya çıkarılmıştır (Sönmez 2011).

Araştırma alanında ankete katılan kadın çiftçilere “girişimciliğin ne demek olduğunu biliyor musunuz” diye sorulduğunda %29'u evet %71'i hayır cevabını vermiştir. Projeden yararlanan kadın çiftçilerin %40'ı girişimciliğin ne demek olduğunu bilirken, yararlanmayan kadın çiftçilerin ise %82'si ne demek olduğunu bilmemektedir.

Çizelge 4.11. Girişimciliğin tanımını bilme durumu

Girişimciliğin tanımını bilme durumu	Projeden Yararlanan		Projeden Yararlanmayan		Toplam	
	Frekans	(%)	Frekans	(%)	Frekans	(%)
Evet	20	40.0	9	18.0	29	29.0
Hayır	30	60.0	41	82.0	71	71.0
Toplam	50	100.0	50	100.0	100	100.0

4.5.1. Girişimcilik konusunda eğitim alma durumu

Antalya ilinde genç çiftçi projesinin uygulaması ve sürdürülebilirliği üzerine yapılan çalışmada genç çiftçilerin %20.5'i tarımsal üretim faaliyeti ile ilgili eğitim almışlardır (Alkan 2019).

Ankete katılan kadın çiftçilerin % 16'sı girişimcilik ile ilgili eğitim veya kursa katıldığını, %84'ünün ise katılmadığını ifade etmiştir. Kadın çiftçilerin %93'ü girişimcilik ile ilgili verilecek bir eğitime katılmak istediklerini ifade etmişlerdir (Çizelge 4.12). Yapılan ki-kare testi ile girişimcilik konusunda eğitim alma durumu açısından projeden yararlanan ve yararlanmayan kadın çiftçiler arasında ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Diğer bir deyişle projeden yararlanan ve yararlanmayan kadın çiftçilerin girişimcilik konusunda eğitim almadığı söylenebilir.

Çizelge 4.12. Girişimcilik konusunda eğitim alma durumu

Eğitim alma durumu	Projeden Yararlanan		Projeden Yararlanmayan		Toplam	
	Frekans	(%)	Frekans	(%)	Frekans	(%)
Evet	12	24.0	4	8.0	16	16.0
Hayır	38	76.0	46	84.0	84	84.0
Toplam	50	100.0	50	100.0	100	100.0
SD =1 $X^2 = 3.646 < X^2_{0.95} = 3.841$ Sonuç: İlişki yok						

İş yeri açma ile ilgili eğitim veren ve kadın girişimciliğini teşvik etmeye yönelik çalışmalar yapan kurumlardan haberdar olan çiftçilerin oranının %95 olduğu tespit edilmiştir. Haberdar olunan kurum ve kuruluşların başında İŞKUR gelip devamında KOSGEB ve TÜİK gelmektedir.

Araştırma alanında ankete katılan kadın çiftçilere “kırsal alanda kadınların girişimci olabilmesi için neler yapılmalı” diye sorulmuştur. Kadın çiftçilerin %67’si yerel yönetimler, kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları kurslar düzenlemeli, %18’i tarımsal konularda destek ve hibelerin miktarı arttırılmalı, %13’ü ise üretilen ürünlerin pazara ulaşım imkanları iyileştirilmeli cevabını vermiştir.

4.5.2. Girişimci olmanın yararları

Kahramanmaraş ilinde tarımda kadın girişimciliği ve genç çiftçi projesi üzerine yapılan çalışmada girişimciliğin sağlamış olduğu avantajları bir işle meşgul olma, evin bütçesine katkıda bulunma, maddi özgürlük, kendine güven, başarıya duygusu, yaşamdan duyulan memnuniyet, başkalarına istihdam olanağı sağlayabilmek ve toplumda statünün yükselmesi şeklinde sıralamıştır (Çelik 2018).

Ankete katılan kadın çiftçilere, girişimci olmanın yararlarına ilişkin fikirleri sorulmuştur. Buna göre en yüksek değerlendirme yapılan kriter “4.55” ortalama ile “ekonomik özgürlük” kriteridir. Bunu “4.36” ortalama ile “özgüven”, “4.20” ortalama ile “aile bütçesine katkı”, “4.08” ortalama ile “dürüstlük ve iş ahlakına uyma” kriterleri izlemiştir. En düşük kriter “3.27” ortalama ile “tutarlı olma” kriteri olurken bunu “3.40” ortalama ile “başkasının emri altında çalışmama” kriteri izlemektedir. Kısaca girişimci olmanın yararlarına ilişkin genel değerlendirme ortalaması 3.83 olarak tespit edilmiştir (Çizelge 4.13).

Çizelge 4.13. Girişimci olmanın yararları

Girişimci olmanın yararları	Medyan	Ortalama	Std. Sapma
Ekonomik özgürlük	5	4.55	0.53
Bağımsız karar alma	4	3.63	0.81
Aile bütçesine katkı	4	4.20	0.55
Risk üstlenme ve cesaret	3	3.49	0.68
Öz güven	4	4.36	0.68
Sosyal statü kazanma	4	3.88	0.67
Aile içi saygınlık	4	4.04	0.58
Başkasının emri altında çalışmama	3	3.40	0.65
Başarılı olacağını kanıtlama	3.5	3.57	0.74
Tutarlı olma	3	3.27	0.77
Dürüstlük ve iş ahlakına uyma	4	4.08	0.58
Yaratıcı ve yenilikçi olma	4	3.66	0.72
Yeni bir çevre edinme	4	3.70	0.84
Genel Ortalama		3.83	0.67

1: Kesinlikle Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Orta Düzeyde Katılıyorum 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum

4.5.3. Girişimci olmanın önündeki engeller

Ankete katılan kadın çiftçilere bir kadının girişimci olmasını engelleyen faktörler hakkındaki düşünceleri sorulmuştur. Projeden yararlanan kadınların yaptığı en yüksek değerlendirme kriteri “4.42” ortalama ile “sermaye yetersizliği” kriteridir. Bunu “3.54” ortalama ile “deneyimsizlik” ve “3.34” ortalama ile “ihtiyacı olan ekipmanın olmaması” kriteri izlemiştir.

Projeden yararlanmayan kadınların yaptığı en yüksek değerlendirme kriteri yararlananlarla aynı olup “4.04” ortalama ile “sermaye yetersizliği” kriteridir.

Projeden yararlanan kadınların yaptığı en düşük değerlendirme kriteri “1.87” ortalama ile çocukları bırakacak yer olmaması” kriteridir. Devamında “1.90” ortalama ile “eğitimsizlik”, “1.96” ortalama ile “kocadan izin alamama”, “2.02” ortalama ile “toplumun olumsuz eleştirileri” kriterleri izlemektedir.

Projeden yararlanmayan kadınları yaptığı en düşük değerlendirme kriteri ise “1.76” ortalama ile “toplumun olumsuz eleştirileri” kriteridir. Bunu “2.00” ortalama ile “kocadan izin alamama”, “2.06” ortalama ile “aile büyüklerinin baskısı” kriterleri izlemektedir (Çizelge 4.14).

Çizelge 4.14. Girişimci olmanın önündeki engeller

Girişimci olmanın önündeki engeller	Projeden Yararlanan			Projeden Yararlanmayan		
	Medyan	Ortalama	Std. Sapma	Medyan	Ortalama	Std. Sapma
Eğitimsizlik	1	1.90	1.44	2	2.42	1.27
İşletmecilik konusunda bilgi eksikliği	3.5	3.10	1.23	3	2.96	0.80
Deneyimsizlik	4	3.54	1.05	4	3.34	0.87
Sermaye yetersizliği	4	4.42	0.70	4	4.04	0.69
Kredi başvurusundaki prosedürler	2	2.16	1.05	2	2.22	0.76
İhtiyacı olan ekipmanın olmaması	3	3.34	0.77	3	2.94	0.79
Başarısız olma korkusu	4	3.32	1.03	3	2.90	0.81
Sorumluluk alamama	4	3.26	1.15	3	2.44	0.92
Kocadan izin alamama	2	1.96	1.17	2	2.00	0.75
Aile büyüklerinin baskısı	2	2.04	1.17	2	2.06	0.61
Çocukları bırakacak yer olmaması	2	1.87	1.11	2	2.08	0.66
Toplumun olumsuz eleştirileri	2	2.02	1.13	2	1.76	0.55
Genel Ortalama		2.74		2.59		

1: Kesinlikle Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3:Orta Düzeyde Katılıyorum 4:Katılıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum

4.5.4. Kadın çiftçilerin sahip olduğu girişimcilik özellikleri

Günümüzde insanların girişimci olabilmelerinin temel koşulu, risk alabilmeleri ve bu riski taşıyabilecek donanıma sahip olmalarıdır. Bir girişimcinin aldığı eğitimden başlayarak bu eğitimini kullanabilme yetisine, ailede ve toplumda kendisine tanınan olanaklara ve iş yüküne kadar her şey girişimcinin hareket noktası olmaktadır. Girişimci olmak, girişimcileri harekete geçiren özelliklerin yanında farklı özellikler taşımayı da gerektirmektedir. Bunlar kişilik yapısı, iş fırsatlarını görüp değerlendirebilme yetisi, iş kurmaya hevesli olma, azimli ve hırslı olma, yaratıcı olma, yeterli motivasyona sahip olma gibi özelliklerdir (Şahin 2009).

Muğla kırsalında kadınların girişimcilik eğiliminin araştırıldığı bir çalışmada kadınların kendine güven ile ilgili ifadelerdeki ortalama değerleri en yüksek, yaratıcılık konusundaki ortalama değerleri ise en düşüktür (Marangoz vd. 2016).

Kahramanmaraş ilinde tarımda kadın girişimciliği ve genç çiftçi projesi üzerine yapılan çalışmada kadın girişimcilerin özelliklerini risk üstlenebilme yetenekleri, kendine güven duyan, cesaretli, sabırlı ve hoşgörülü, insanlarla kolay iletişim kurma, yönetim becerisine sahip olma, eğitim ve deneyimlere güvenme, hırslı ve kararlı bir yapı, sorunlara çözüm odaklı yaklaşım, özverili ve çalışkan bir yapısı olduğu şeklinde sıralamıştır (Çelik 2018).

Araştırma alanında ankete katılan kadın çiftçilere; “size göre bir girişimcide bulunması gereken özellikler nelerdir, siz bu özelliklere sahip misiniz” diye sorulmuştur. Kadın çiftçilerin verdiği cevaplar likert ölçeğine göre değerlendirilmiştir. Buna göre en fazla katılım olan kriter “özverili ve çalışkan bir yapısı vardır” (4.45) şeklinde tespit edilmiştir. Bunu “kendine güven duyan, aynı zamanda güvenilen biridir”(4.34), “cesaretlidir” (4.19), “işini seven biridir”(4.14), “mal ve hizmet üretendir (4.05), “başarı odaklıdır”(4.05) ve “hırslı ve kararlıdır”(4.03) kriterleri izlemiştir (Çizelge 4.15). Anket katılan kadın çiftçiler tarafından en az katılım olan kriterler ise “yaratıcıdır” (3.17), “sürükleyici ve güdüleyicidir” (3.28), “bireysel ve aynı zamanda toplumsal olabilir” (3.34) şeklinde tespit edilmiştir (Çizelge 4.15). Sonuç olarak projeden yararlanan kadın çiftçilerin (3.84), projeden yararlanmayanlar kadın çiftçilere (3.79) göre girişimcilik özelliklerinin daha yüksek olduğu söylenebilir (Çizelge 4.15).

Çizelge 4.15. Kadın çiftçilerin sahip olduğu girişimcilik özellikleri

Özellikler	Projeden Yararlanan		Projeden Yararlanmayan		Genel Ortalama
	Ort	Std. Sapma	Ort	Std. Sapma	
Kendine güven duyan, aynı zamanda güvenilen biridir	4.30	0.50	4.38	0.56	4.34
Geri adım atabilen ve yeniden başlayabilendir	4.08	0.60	3.78	0.58	3.93
Sonuçları değerlendiren, mesleki riskleri üstlenebilendir	3.66	0.71	3.58	0.70	3.62
Yaratıcıdır	3.16	0.65	3.18	0.80	3.17
Cesaretlidir	4.22	0.46	4.16	0.68	4.19
Hırslı ve kararlıdır.	3.98	0.58	4.08	0.63	4.03
Bireysel ve aynı zamanda da toplumsal olabilir	3.50	0.58	3.18	0.69	3.34
İyimser ve fikir sahibidir	3.82	0.52	4.02	0.65	3.92
Sürükleyici ve güdüleyicidir	3.26	0.63	3.30	1.03	3.28
Başarı odaklıdır	3.98	0.65	4.12	0.65	4.05
Fırsatlardan yararlanabilir	3.58	0.53	3.72	0.75	3.65
Yeniliklere açık, yenilikçidir	3.68	0.68	3.38	0.80	3.53
İşini seven biridir	4.16	0.68	4.12	0.62	4.14
Mal ve hizmet üretendir	4.10	0.61	4.00	0.63	4.05
Doğal kaynak, sermaye, emek gibi üretim faktörlerini bir araya getirip faaliyete geçirendir	4.12	0.55	3.78	0.61	3.95
Pazardaki fırsatları ve gelişmeleri belirleyendir	3.44	0.54	3.24	0.89	3.34
Risk üstlenerek kaynakları bir araya getirendir	3.44	0.54	3.36	0.77	3.40
Rekabete karşı önlem olarak kendisini ve işletmesini geliştiren kişidir	3.66	0.62	3.88	0.65	3.77
Özverili ve çalışkan bir yapısı vardır	4.40	0.63	4.50	0.58	4.45
İnsanlarla kolay ve iyi iletişim kurabilendir	3.98	0.68	3.82	0.69	3.90
Yönetim becerisine sahip olandır	4.04	0.49	3.92	0.63	3.98
Sorunlara çözüm odaklı yaklaşılandır	3.98	0.51	3.88	0.62	3.93
Genel ortalama	3.84		3.79		3.81

1: Kesinlikle Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Orta düzeyde katılıyorum, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum.

4.6. Genç Çiftçi Projesinden Yararlanan Kadınların Proje Hakkındaki Görüşleri

Dünya ülkelerindeki gelişmelere paralel olarak girişimciliğin genç nüfusa benimsetilmesi ve genç girişimcilerin desteklenmesi gerekmektedir. Türkiye son yıllarda tarımda girişimciliğin desteklenmesine ve girişimci bireylerin belirlenmesi konusundaki desteklemelere önem vermektedir (Doğan vd. 2018).

Bu amaçla gençlerin desteklenmesi ve tarımda kalmalarını teşvik ederek kırdan kente olan göçü önlemek amacıyla çeşitli desteklemelere bir yenisi eklenerek Genç Çiftçi Projesi uygulamaya girmiştir. 2016 yılında başlayan bu destekleme projesiyle çeşitli alanlarda hibeler verilmeye başlanmıştır.

4.6.1. Genç çiftçi projesi kapsamında alınan destekler

Kahramanmaraş ilinde tarımda kadın girişimciliği ve genç çiftçi projesi üzerine yapılan çalışmada projeden yararlanan kadınların %58.3'ünün büyükbaş hayvan yetiştiriciliği, %21.7'sinin küçükbaş hayvan yetiştiriciliği, %3.5'inin arıcılık, %6.1'inin ipekböceği yetiştiriciliği, %4.3'ünün meyvecilik, %1.7'sinin seracılık, %4.3'ünün tıbbi ve aromatik bitki yetiştiriciliği faaliyetlerinde bulunmaktadır (Çelik 2018).

Samsun ilinde genç çiftçi desteğinden yararlanan işletmelerin sosyal ve ekonomik sürdürülebilirliklerinin araştırıldığı çalışmada genç çiftçilerin %81'i büyükbaş ve küçükbaş hayvan desteğinden, %17'si bitkisel üretim, %2'si ise arıcılık desteğinden yararlanmışlardır (Kurnaz 2019).

Antalya İlinde genç çiftçi projesinin uygulaması ve sürdürülebilirliği üzerine yapılan çalışmada projeden faydalanan çiftçilerin %79'u hayvansal üretim, %48'i bitkisel üretim yapmakta olup üreticilerin %33.9'u örtü altı yetiştiriciliği, %44.1'i büyükbaş hayvancılık ve %12.6'sı ise küçükbaş hayvancılık projesi desteği almıştır (Alkan 2019).

Araştırma alanında projeden yararlanan kadın çiftçilerin %70'i Genç Çiftçi Projesinden hayvansal üretim desteği almışlardır. Hayvansal üretim desteğini alan kadın çiftçilerin %74.3'ü büyükbaş hayvancılık için %20'si küçükbaş hayvancılık için ve %5.7'si tavuk yetiştiriciliği için bu desteği almıştır.

Bu projeden yararlanan kadın çiftçilerin %30'u bitkisel üretim desteği almışlardır. bitkisel üretim desteği alan çiftçilerin %60'ı kontrollü örtü altı tesisinden sebze ve muz yetiştiriciliği, %40'ı beyaz şapkalı kültür mantarı yetiştiriciliği desteğinden yararlanmışlardır (Çizelge 4.16).

Çizelge 4.16. Desteklenen konu başlıkları

Desteklenen Konu Başlıkları		Frekans	(%)
Hayvansal Üretim	Büyükbaş hayvancılık	26	74.3
	Küçükbaş Hayvancılık	7	20.0
	Tavuk yetiştiriciliği	2	5.7
	Toplam	35	100.0
Bitkisel Üretim	Kontrollü Örtü altı tesisinde sebze ve muz yetiştiriciliği	9	60.0
	Beyaz şapkali kültür mantarı yetiştiriciliği	6	40.0
	Toplam	15	100.0

4.6.2. Projeden beklentiler

Araştırma alanında ankete katılan kadın çiftçilere projeden beklentilerinizi öncelik sırasına göre sıralanmasına ilişkin fikirlerini beyan etmeleri istenmiştir. Buna göre en fazla katılım olan kriter “4.70” değerlendirme ortalaması ile “gelirimi yükseltmek” takibinde ise “4.06” ortalama ile “verimi artırmak” kriteri gelmektedir. En az katılım olan kriter ise “1.08” değerlendirme ortalaması ile “istihdam alanı yaratmak” takibinde ise “2.14” ortalama ile “statü kazanmak” kriteri gelmektedir. Ankete katılan kadın çiftçilerin yararlanmış oldukları projeden beklentileri konusunda genel değerlendirme ortalaması 3.00 yani orta düzeyde önemli olarak tespit edilmiştir (Çizelge 4.17).

Çizelge 4.17. Projeden beklentilerin öncelik sırasına göre numaralandırılması

Projeden beklentiler	Medyan	Ortalama	Std. Sapma	Önem kategorisi
Verimi artırmak	2	4.06	0.711	Önemli
Gelirimi yükseltmek	1	4.70	0.46	Önemli
Statü kazanmak	4	2.14	0.571	Önemli değil
Kaliteli ürün elde etmek	4	3.00	0.606	Orta düzeyde önemli
İstihdam alanı yaratmak	3.50	1.08	0.274	Hiç önemli değil
Genel ortalama		3.00	0.524	Orta düzeyde önemli

1: Hiç önemli değil, 2: Önemli değil, 3: Orta Düzeyde önemli, 4: Önemli, 5: Çok önemli

4.6.3. Proje hakkında görüş ve düşünceler

Yalova ilinde genç çiftçi projesinden yararlananların %27.4'ü tarım ve orman il/ilçe müdürlüklerinden, %3.8'i ise mahalle muhtarlıklardan projeyi duymuşlardır. Çiftçilerin %53.8'i proje hazırlama aşamasında ilçe müdürlüklerinde çalışan teknik personelden yardım almışlardır (Güder 2019). Tekirdağ ilinde genç çiftçi projesinden yararlananların %53.8'i başvuru yaptıkları ilçe müdürlüğü personellerinden yardım almışlardır (Gedik 2019).

Araştırma alanında ise kadın çiftçilere projeyi kimden duyduunuz diye sorulmuştur. Kadınların %50'si tarım ilçe müdürlüğünden, %26'sı radyo/tv/internet, %10'u komşu ve akrabadan ve %14'ü köy muhtarından duyduklarını belirtmiştir. Araştırma alanında projeden yararlanan kadın çiftçilerin tamamı projeye başvuru aşamasında tarım il/ilçe müdürlüklerinde çalışan teknik personelden yardım almışlardır.

Tekirdağ ilinde genç çiftçi projesinden yararlanan üreticilerin %69.8'i gelir düzeylerinde artış olmadığını, %17'si gelirlerinin arttığını, %13.2'si ise gelirlerinde artış olmaya başladığını ifade etmiştir (Gedik 2019).

Araştırma alanında projeden yararlanan kadın çiftçilere hibe desteği kapsamında hazırlamış oldukları projenin girişimcilik olup olmadığı konusunda fikirlerini beyan etmeleri istenmiştir. Buna göre kadın çiftçilerin %96'sı yapmış oldukları projenin girişimcilik olduğunu, %4'ü girişimcilik olmadığını düşünmektedir. Kadın çiftçilerin %84'ü genç çiftçi projesinin beklentilerini karşıladığını, %16'sı ise karşılamadığını belirtmiştir. Ayrıca kadın çiftçilerin %80'i proje sayesinde gelirlerinin arttığını, %20'si ise gelirlerinde herhangi bir artış olmadığını ifade etmiştir (Çizelge 4.18).

Çizelge 4.18. Proje hakkında görüş ve düşünceler

Proje Hakkında Görüş ve Düşünceler		Frekans	(%)
Proje başvurusu esnasında yardım alınan kaynak	Tarım ve Orman İlçe Müdürlüğü	50	100.0
Proje kapsamında hazırladığınız projenin girişimcilik olduğunu düşünüyor musunuz?	Evet	48	96.0
	Hayır	2	4.0
Proje beklentilerinizi karşıladı mı?	Evet	42	84.0
	Hayır	8	16.0
Proje kapsamında alınan destekten sonra gelirinizde bir artış oldu mu?	Evet	40	80.0
	Hayır	10	20.0

5. TARTIŞMA

Dünya nüfusu içerisinde önemli bir yere sahip olan kadınların iş gücüne katılmalarının erkeklerin yanında daha az bir paya sahip olması, kadınların kendi başlarına iş kurmalarında ve çalışma hayatının dışında kalmalarında önemli bir sorun teşkil etmektedir. Kadınların kendi işlerini kurmaları, işsizliği azalttığı gibi ülkenin ekonomik büyümesinde de önemli ölçüde etki etmektedir. Bu amaçla kadın girişimciliğini desteklemek için çeşitli projeler ve çalışmalar yürütülmektedir (Karaturhan vd. 2017).

2016 yılında uygulamaya geçilen “Genç Çiftçi Projesi” ile tarım sektöründe sürdürülebilirliğin sağlanması ve kadının iş gücüne katılımının artırılması hedeflenmiştir.

Kurnaz’ın (2019) yaptığı araştırmada Samsun ilinde genç çiftçi projesinden yararlanan çiftçilerin yaş ortalaması 30, Çelik’in (2018) çalışmasında ise Kahramanmaraş ilinde genç çiftçi projesinden yararlanan kadınların yaş ortalaması 27.2’dir. Araştırma alanında ise projeden yararlanan kadın çiftçilerin yaş ortalaması 31.2 olup diğer çalışmaların verileri ile benzerlik göstermektedir.

Araştırma alanında kadın çiftçilerin %51’i ilköğretim, %42’si ortaöğretim ve %7’si yükseköğretim ve üniversite mezunudur. Projeden yararlanan kadın çiftçilerin %68’i ortaöğretim mezunu, projeden yararlanmayan kadın çiftçilerin ise %72’si ilköğretim mezunudur. Buna göre projeden yararlanan kadın çiftçilerin eğitim düzeyinin, yararlanmayanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak eğitim düzeyinin yüksek olması, çiftçilerin girişimci olmasını pozitif yönde etkileyebilir.

Karaturhan vd.’nin (2017) yaptıkları çalışmada İzmir ilinde girişimci olan kadınların %60’ının, girişimci olmayanların ise %77’sinin harcamalarla ilgili konularda eşleri ile birlikte karar verdikleri tespit edilmiştir.

Araştırma alanında projeden yararlanan kadın çiftçilerin %60’ı, yararlanmayan kadın çiftçilerin ise %20’si tarımsal konularda kocaları ile birlikte karar vermektedir. Ancak projeden yararlanmayan kadın çiftçilerin %58’i tarımsal konularda kocalarının karar verdiğini ifade etmiştir. Sonuç olarak projeden yararlanan kadınların tarımsal konularda aile içinde daha fazla söz sahibi olduğu söylenebilir.

Araştırma alanında “kırsal alanda kadınların girişimci olabilmesi için neler yapılmalı” diye sorulmuştur. Kadın çiftçilerin %67’si yerel yönetimler, kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları kurslar düzenlemeli, %18’i tarımsal konularda destek ve hibelerin miktarı artırılmalı, %13’ü ise üretilen ürünlerin pazara ulaşım imkanları iyileştirilmeli cevabını vermiştir.

Çelik'in (2018) yaptığı araştırmada genç çiftçi projesinden yararlanan kadınlar girişimciliğin sağlamış olduğu avantajları; "bir işle meşgul olma, evin bütçesine katkıda bulunma, maddi özgürlük, kendine güven, başarıma duygusu, yaşamdan duyulan memnuniyet, başkalarına istihdam olanağı sağlayabilmek ve toplumda statünün yükselmesi" şeklinde sıralamıştır. Ayrıca çalışmada kadın girişimcilerin özellikleri "risk üstlenebilme yetenekleri, kendine güven ve cesaret, sabırlı ve hoşgörülü, insanlarla kolay iletişim kurma, yönetim becerisine sahip olma, eğitim ve deneyimlere güvenme, hırslı ve kararlı bir yapı, sorunlara çözüm odaklı yaklaşım, özverili ve çalışkan bir yapı" olarak ifade edilmiştir.

Araştırma alanında kadın çiftçiler kendilerini "özverili ve çalışkan bir yapı, kendine güven duyan, aynı zamanda güvenilen biri, cesaretli, işini seven biri, mal ve hizmet üreten ve başarı odaklı, hırslı ve kararlı" olarak görmektedir. Ayrıca kadın çiftçilere göre girişimci olmanın yararları "ekonomik özgürlük, özgüven, aile bütçesine katkı, dürüstlük ve iş ahlakına uyma" şeklinde belirtilmiştir.

Gedik'in (2019) yaptığı çalışmada projeden yararlanan genç çiftçilerin %69.8'i gelir düzeylerinde artış olmadığını, %17'si gelirlerinin arttığını %13.2'si ise gelirlerinde artış olmaya başladığını ifade etmişlerdir.

Araştırma alanında ise kadın çiftçilerin %80'i gelirlerinde artış olduğunu, %20'si ise herhangi bir artış olmadığını belirtmiştir.

6. SONUÇLAR

Bu çalışma ile Antalya ilinde Genç Çiftçi Projesi'nden yararlanan ve yararlanmayan kadınların girişimcilik eğilimlerinin araştırılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda ankete katılan kadın çiftçilerin sosyo ekonomik özellikleri ve işletmeleri hakkında genel bilgilere yer verilmiştir. Araştırmada kadınların kendilerini girişimci görüp görmedikleri ve girişimcilik ile ilgili görüş ve düşünceleri ortaya konulmuştur. Ayrıca kadınların girişimcilik konusunda eğitim alıp almadıkları ve kadınların girişimci olmasının avantaj ve dezavantajları, önündeki engeller tespit edilmiştir. Son olarak da genç çiftçi projesi hakkında görüş ve düşünceleri incelenmiştir.

Çalışmanın ana materyalini, 2016-2017 yılları arasında Antalya ilinde Genç Çiftçi Projesinden yararlanan ve yararlanmayan toplam 100 kadın çiftçi ile yapılan yüz yüze anket görüşmelerinden elde edilen veriler oluşturmuştur.

Araştırma alanında kadın çiftçilerin %51'i ilköğretim, %42'si ortaöğretim ve %7'si yükseköğretim veya üniversite mezunudur. Projeden yararlanan kadınların %68'i, projeden yararlanmayan kadınların ise %16'sı ortaöğretim mezunudur.

Ankete katılan kadın çiftçilerin %83'ünün sosyal güvencesi olup, %17'sinin güvencesinin olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca sosyal güvencesi olanların büyük bir kısmının Bağ-Kurlu olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında genç çiftçi projesinden yararlanan 50 kadın çiftçinin %70'i hayvansal, %30'u ise bitkisel üretim desteği almıştır. Hayvansal üretim desteği alan kadın çiftçilerin %74.3'ü büyükbaş, %20'si küçükbaş hayvan ve %5.7'si tavuk yetiştiriciliği için destek almıştır. Bitkisel üretim desteği alan kadın çiftçilerin %60'ı kontrollü örtü altı tesisinden sebze ve muz yetiştiriciliği, %40'ı beyaz şapkalı kültür mantarı yetiştiriciliği desteğinden yararlanmıştır.

Araştırma alanında projeden yararlanan kadınların %80'i projenin beklentilerini karşıladığını, %20'si ise karşılamadığını belirtmiştir. Elde edilen verilere göre kadın çiftçilere göre büyükbaş hayvancılık projeleri kapsamında dağıtılan düveler bölge iklimine uyum sağlayamamıştır. Ayrıca saman ve yem fiyatları çok yüksek olduğu için hayvanları yeterince besleyemediklerini, bu nedenle de hayvanlarda kilo kaybı yaşandığını belirtmişlerdir. Bazı olumsuzlar yaşansa da projenin kadın çiftçilere pozitif yönde katkı sağladığı söylenebilir.

Elde edilen verilere göre tarımsal destekleme politikaları düzenirken kadın çiftçiler göz ardı edilmemeli ve kadın çiftçilere özel tarımsal üretim için gerekli tohum, gübre, ilaç, yem gibi destekler vermeli ve kadınların girişimci olmalarını teşvik edici bu tip projelere devam etmelidir. Desteklemelerden yararlanacak kadın çiftçilerin

belirlenmesinde sosyo ekonomik özellikler titizlikle incelenmeli ve gerçekten tarımsal faaliyete işgücü olarak katılan, işletmesinin gelirini arttırmak isteyenlere kadın çiftçilere öncelik tanınmalıdır. Ancak kadın çiftçilere yönelik projelere başlamadan önce mutlaka eğitimler verilmeli, eğitimleri başarı ile tamamlayanlar projelere başvurabilmelidir. Ayrıca hibe desteği verilen projeler için gerekli başvuru koşulları ve bürokratik işler azaltılmalıdır.

Sonuç olarak; araştırma alanında ankete katılan kadın çiftçilere göre “*Genç Çiftçi Projesi*” kadınların girişimcilik eğilimini ortaya çıkarmıştır. Kadınların kendilerine güvenleri artmıştır. Bundan sonrası için kamu kurum ve kuruluşlarına ve sivil toplum kuruluşlarına önemli görevler düşmektedir. Girişimcilik konusunda yapılacak eğitim çalışmaları ve projeler sayesinde kırsal alanda kadınlara tarım ve tarım dışı yeni istihdam alanları yaratılabilir. Ayrıca kadınların girişimcilik özellikleri sayesinde maddi ve manevi güçlerini birleştirerek kuracakları kooperatifler sürdürülebilir kırsal kalkınmanın anahtarı olacaktır.

7. KAYNAKLAR

- Alkan, A. 2019. Antalya İlinde Genç Çiftçi Projesinin Uygulaması ve Sürdürülebilirliği Üzerine Bir Araştırma, Akdeniz Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Antalya.
- Anonim 2019a. Tarım ve Orman Bakanlığı Verileri, Ankara.
- Anonim 2019b. Antalya Tarım ve Orman İl Müdürlüğü verileri, Antalya.
- Aslan, Ş. ve Atabey, A. 2009. Küresel Rekabette Kadın Girişimcilerin Rolü ve Türk Kadın Girişimci Tipolojisi, *Journal of Azerbaijani Studies*, 12(4):1-17.
- Bayat, B. 2014. Uygulamalı Sosyal Bilim Araştırmalarında Ölçme, Ölçekler Ve “Likert” Ölçek Kurma Tekniği, *Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 16(3):1-24, Ankara.
- Bozkurt, Ö. 2007. Girişimcilik Eğiliminde Kişilik Özelliklerinin Önemi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 1 (2): 93-111.
- BÜGEM 2019. Tarım ve Orman Bakanlığı Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü. Yıllar İtibariyle Organik Bitkisel ve Hayvansal Üretim Desteklemeleri, Ankara.
- Bozkurt, Ö., Kalkan, A., Koyuncu, O., Alparslan, A.M. 2012. Türkiye’de Girişimciliğin Gelişimi: Girişimciler Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(1): 229-247, Isparta.
- Çakıcı, A. 2006. Mersin’deki Kadın Girişimcilerin İş Yaşamını Etkileyen Faktörler, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(4): 54-78.
- Çelik, N. 2018. Tarımda Kadın Girişimciliği ve Genç Çiftçi Projesi: Kahramanmaraş İli Örneği, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş.
- Çiçek, A. Ve Erkan, O. 1996. Tarım Ekonomisinde Araştırma ve Örneklem Yöntemleri. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Yayınları No:12, Ders Notu Serisi: 6, Tokat.
- Davaslıgil, D. 2011. Kırsal Kalkınmada Kadın İşgücünün Rolü ve Kadın İşgücünü Etkileyen Faktörler, Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale.
- Doğan, H., Kan, A., Kan, M., Tosun, F., Uçum, İ., Solmaz, C., Birol, D. 2018 Türkiye’de Genç Çiftçi Proje Desteğinden Yararlanma Düzeyini Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi, *Türk Tarım- Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 6(11): 1599-1606.

- Erçoban, M. 2009. Tokat İli Merkez İlçede Kadınların Tarımsal Faaliyetlere Katılımları Ve Yayımdan Yararlanma Olanaklarının Karşılaştırmalı Bir Analizi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Tokat.
- Eryılmaz, N. Ş. 2014. Türkiye’de Kadın Girişimcilerin Çalışma Hayatında Karşılaştıkları Sorunlar: Kahramanmaraş Örneği, Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Esmer, F. ve Kutlar, İ. 2017. Job Satisfaction of Women Agricultural Products in Local Markets. II.International Conference on Economics Business Management and Social Sciences. Belgrade, Sırbistan.
- Gedik, D. S. 2019. Kırsal Kalkınmada Genç Çiftçi Projesi: Tekirdağ İli Örneği, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı, Tekirdağ.
- Göçer, H. 2013. Tekirdağ İlinin Tarımsal Yapısı ve Girişimcilik Potansiyeli Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Tekirdağ.
- Gökdemir, L. ve Ergün, S. 2012. Kırsal Kalkınmada Kadının Rolü, *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1): 67-80.
- Gözek, S. 2006. Girişimci Adayının Özellikleri, Girişimcilik Eğilimleri ve Girişimci Adaylarına Sağlanan Destekler, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş.
- Güder, F. 2019. Türkiye’de Genç İşsizliği Üzerine Etkiler: Yalova İlinde Genç Çiftçi Projesi Örneği, Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Yalova.
- Gülçubuk, B., Savcı İ., Özer D., Demiryürek K. 2012. Kırsalda Yoksulluğu Azaltmanın Bir Aracı Olarak Kadın Girişimciliği. 10. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, 358-366, Konya.
- Gülçubuk, B., Köksal, Ö., Ataseven, Y., Gül, U., Kan, M. 2016. Kırsal Kalkınma Desteklerinin Ulusal Düzeyde Etkileri: Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) Projelerinin İncelenmesi, *Tarım Ekonomisi Araştırmaları Dergisi*, 2(1): 32-41.
- Güngör, M. ve Bulut, Y. 2008. Khi-Kare Tezi Üzerine, Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları, 84-89
- Güresinli, B. S. 2015. Tarım Sektöründe Aile Çiftçiliği, Kadın ve Genç İstihdamı Üzerine Bir Değerlendirme. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Ankara.

- Karaturhan, B., Ünsal G., Issabek, B., Güler,D. 2017. İzmir İlinde Kırsal Kadın Girişimciliği ve Bunu Ekileyen Faktörler, 23(1): 85-91.
- Kesici, T. Ve Kocabaş, Z. 1998. Biyoistatistik. Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Yayın No:79, Ankara.
- Kızılaslan, N. ve Yamanoglu, A. 2010. Kırsal Alanda Kadınların Tarımsal Üretime ve Aile İçi Kararlara Katılımı. Tokat İli Örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(13): 154-166.
- Kızılgöl, Ö. ve İşgüden, B. 2008. Bandırma'nın Girişimcilik Potansiyelinin Değerlendirilmesi, 9(2): 257-279.
- Kurnaz, H. 2019. Samsun İlinde Genç Çiftçi Desteğinden Yararlanan İşletmelerin Sosyal ve Ekonomik Sürdürülebilirlikleri, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Samsun.
- Kutlar, İ. ve Özçatalbaş, O. 2008. Antalya İli Merkez İlçesindeki Süt Sığırı Yetiştiricileri Birliği Üyesi Olan ve Olmayan İşletmelerde Toplumsal Cinsiyet Analizi. *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 21(2): 241-250, Antalya.
- Kutlar, İ., Gülçubuk, B. 2009. Kırsal Alanda Kadınlara Yönelik Eğitimin Önemi. International Multidisciplinary Women's Congress, İzmir.
- Kutlar, İ. 2009. Kırsal Alanda Kadının İşgücüne ve Kararlara Katılımının Toplumsal Cinsiyet Açısından Değerlendirilmesi International Multidisciplinary Women's Congress, İzmir.
- Kutlar, İ. 2012. Kırsal Alanda Yoksulluk ve Kadınlar 10.Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, s.237-240, Konya.
- Kutlar, İ., Kızılay, H. ve Turhanoğulları, Z. 2013. Kırsal Alanda Kadınların İşgücüne ve Kararlara Katılımını Etkileyen Sosyoekonomik Faktörlerin Belirlenmesi: Burdur İli Örneği. *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*. 26(1): 27-32, Antalya.
- İplik, E. ve Budak, D. B. 2010. Kırsal Alanda Kadın Girişimciliği, Toplumsal Gelişmede Türk ve Japon Kadının Eğitimi Sempozyumu, ss.280-298.
- İplik, E. 2012. Osmaniye İli Kırsalında Kadın Girişimciliği. Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Adana.
- Onay, Ü.G. 2013. Kadın Girişimciliğini Etkileyen Sosyo-Kültürel Faktörler: Isparta KOSGEP Girişimcilik Destekleri Üzerine Bir Araştırma. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Isparta.

- Oyuryüz, Z. ve Gürel, A. 2015. Girişimci Kadınlar Ve İş-Yaşam Dengesinin Sağlanmasında Engel Ve Fırsatların Analizi, *Türkiye Tarımsal Araştırmalar Dergisi –Turkish Journal of Agricultural Research* 2(1): 47-54.
- Özkan, Ş., Gündoğdu, F., Emsen, Ö. S., Aksu, H. 2003. Türkiye'de Girişimcilik ve Belirleyicileri: Marmara ve Doğu Anadolu Bölgesi Üzerine Bir Uygulama, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 58(4): 146-172.
- Paksoy, M., Çelik, N. 2017. Women Entepreneurship in Agriculture and Young Farmer Project: Turkish Case. 23rd European Seminar On Extension (and) Education. ESEE 2017,Chania.
- RG. 2016. Resmi Gazete Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Genç Çiftçi Projelerinin Desteklenmesine İlişkin Tebliğ 05 Nisan 2006, Ankara.
- Marangoz, M., Hız ,G., Aydın, A.E. 2016. Kırsal Alandaki Kadınların Girişimcilik Eğilimi Üzerine Bir Araştırma, *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, 3(5): 24-42.
- Memiş, H., Paksoy, H. M., ve Paksoy, S. 2007. Bölgesel Kalkınmada Kadın Girişimciliğinin Önemi: GAP Bölgesinde Bir Araştırma, *Girişimcilik Ve Kalkınma Dergisi*, 2 (2): 137-152.
- Morçin, S. E. 2013. Türk Kültüründe Kadın Girişimciliği: Kavramsal Bir Değerlendirme. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 8(2): 167-190.
- Sav, O., Sayın, C. 2018. Tarımda Kalma Eğilimini Etkileyen Başlıca Faktörlerin Genel Bir Değerlendirmesi. *KSÜ Tarım ve Doğa Dergisi* 21(Özel Sayı): 190-197, Kahramanmaraş.
- Sayın, C. 2003. Türkiye’de Tarımsal Destekleme Politikaları “Reform Arayışları, IMF, GATT, AB Yansımaları”, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Yayınları, Ankara.
- Sayın, E. 2011. Kadın Girişimcilerin Sorunlarının Betimleyici Analizi, *Organizasyon Ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(1): 23-32.
- Soysal, A. 2010a. Kadın Girişimcilerin Özellikleri, Karşılaştıkları Sorunlar ve İş Kuracak Kadınlara Öneriler: Kahramanmaraş İlinde Bir Araştırma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5(1):71-95.
- Sosyal, A. 2010b. Türkiye’de Kadın Girişimciler: Engeller Ve Fırsatlar Bağlamında Bir Değerlendirme, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65(1): 83-114.
- Soysal, A. 2013. Kırsal Alanda Kadın Girişimciliği: Türkiye İçin Durum Değerlendirmesi, *Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 8(1):163-189.

- Sönmez, N. İ. 2011. Kırsal Alanda Kadın Girişimciliğinin Desteklenmesinde Kooperatifçiliğin Rolü (Amasya-Çorum İlleri Örneği), Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Tokat.
- Şahin, E. 2009. Kadın Girişimcilik ve Konya İlinde Kadın Girişimcilik Profili Üzerine Bir Uygulama. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 9(17): 286-309
- Tatar, N. 2018. Kırsal Alanda Kadınların Girişimcilik Algıları; Konya İli Derbent İlçesi Örneği. Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- TDK 2019. Türk Dil Kurumu web sayfası www.tdk.gov.tr, Ankara.
- TUIK 2018. Türkiye İstatistik Kurumu verilerinden derlenmiştir (www.tuik.gov.tr).
- Tolunay, A. ve Akyol, A. 2006. Kalkınma ve Kırsal Kalkınma : Temel Kavramlar ve Tanımlar, *Türkiye Ormanlık Dergisi*, 7(2): 116-127.
- Unakıtan, G. ve Başaran, B. 2018. Genç Çiftçi Projesinin Başarısı İçin Bir Öneri: Genç Çiftçi Kooperatifleri, *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2): 149-157.
- Uzmay, A. ve Karaturhan, B. 2015. Study on the Factors Affecting the Choices of Initiative Areas for Prospective Rural Women Entrepreneurs in Izmir Province. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 52 (1): 181-189, İzmir.
- Yaşa, S. 2017. Diyarbakır İlinde Mısır Üreticilerinin Bilgi Kaynakları ve Pazarlama Sorunlarının İncelenmesi, Akdeniz Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır.
- Yenigül, S. 2017. Kırsal Kalkınma Politikalarında Yeni Yaklaşımlar ve Bu Yaklaşımların Türkiye'nin Kırsal Kalkınma Politikalarına Etkisi. *Planlama*, 27 (1): 16-25.
- Yetim, N. 2002. Sosyal Sermaye Olarak Kadın Girişimciler Mersin Örneği, *Ege Akademik Bakış*, 2(2): 79-92.
- Yeşilbaş, M. 2011. Kırsal Kalkınma Politikalarının Gelişim Çizgisi ve Planlı Dönemde Kırsal Kalkınma Yaklaşımları, *Türk İdare Dergisi*, sayı: 470, 153-176.

8.EKLER

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı

“Antalya İlinde Genç Çiftçi Projesinden Yararlanan ve Yararlanmayan Kadınların
Girişimcilik Eğilimlerinin Araştırılması”
Anket Formu

İlçe:..... Köyün adı: .....Tarih:.....

A. Kadınların Sosyo Ekonomik Durumları

A.1. Yaşınız kaç?.....

A.2.Eğitim durumunuz nedir?

1.Okur- yazar(.....)	3.İlkokul(....)	5.Ortaokul(....)
2. Lise(.....)	4.Yüksekokul veya Üniversite(...)	6.Okur-yazar olmayan(.....)

A.3.Medeni durumunuz nedir?

1.Evli(....)	2.Bekar(....)	3.Dul veya boşanmış(....)

A.4. evli-dul veya boşanmışlara soralım Evlendiğinizde yaşınız kaçtı?.....

A.5. evli-dul veya boşanmışlara soralım Çocuğunuz var mı? evet ise kaç tane (....) 2.hayır(.....)

A.6.Sosyal güvenceniz var mı? 1.Evet (...) 2.Hayır(...)

A.7.Evet ise nedir? 1. Bağkur(....) 2.SSK(....) 3. Özel hayat sigortası(.....) 4.Diğer(....)

A.8.Bu güvenceden kimden dolayı faydalanıyorsunuz?

1.Eşimden (....)	3.Babamdan (.....)
2.Kendimden (....)	4.Çocuklarımdan (.....)

A.9.Köyünüzde kooperatif (sulama birliği, damızlık sığır yetiştiricileri birliği, tarım kredi kooperatifi gibi) var mı?

1. Evet(.....)	2. Hayır(.....)

A.10.Herhangi bir tarımsal kooperatife siz veya ailenizden biri ortak mı?

1. Evet (.....)	2. Hayır (.....)

A.11.Evet ise kim ortak?

1.Kocam (....)	2.Kendim (....)	3.Babam (.....)	4.Annem (.....)	5.Diğer (.....)

B. İşletmeye Ait Bilgiler

B.1.Toplam kaç dekar araziniz var? .....da,

Geçen üretim dönemi toplam arazinizin ne kadarını ektiniz? .....da

B.2. Toplam ekilen arazinizin ne kadarı? 1.Mülk arazi...da, 2.Kira...da, 3.Ortakçılık...da

B.3.Bitkisel Üretim

Üretilen ürünler	Alan (dekar)	Verim (ton/da)	Üretim (ton)
Serada sebze			
-Domates			
-Biber			
-Patlıcan			
-Hıyar			
Açıkta sebze			
Tarla bitkileri			
-Buğday			
-II.Ürün mısır			
-Ana ürün mısır			
Meyve bahçesi			
-Portakal			
-Limon			
-Mandalin			
-Nar			
-Elma			
- Zeytinlik			

B.4.Hayvansal Üretim

Hayvan varlığı	Hayvan sayısı (baş)	Günlük Verimi (lt/adet)
Büyükbaş		
Küçükbaş		
Kümes hayvanı		
Arıcılık (kovan)		

B.5. Aile içinde tarımsal konularda kararları kim verir?

- 1.Kocam (.....) 2.Kendim (.....) 3. Kocam ile birlikte (.....) 4.Aile büyükleri (.....)

B.6 Tarım dışı uğraşı alanınız var mı? (Halı/kilim dokuma, başkasının çocuğuna bakıcılık gibi)

- 1.Evet ise belirtiniz(.....) 2.Hayır (.....)

C. Girişimcilik ile İlgili Görüş ve Düşünceler

C.1. Girişimcilik ne demek olduğunu biliyor musunuz?

- 1.Evet (.....) 2.Hayır (.....) **Cevap HAYIR ise C.4. soruya geçiniz**

C.2.Tanımlar mısınız?.....

Daha sonra aşağıdaki tanımları okuyun ve doğru bilip bilmediğini yeniden sorun!!!

Girişimci: Kar amacıyla riski üzerine alan kişi olarak tanımlanabilir. Girişimci, mal ve hizmet üretimi yapabilmek için, üretim öğelerini en iyi koşullar altında bir araya getiren kişidir. Riski üzerine alarak, başkalarının ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla, üretim öğelerinin alımını yapar, bunların bir araya getirilmesi imkanını sağlar. Kar amacı güder, ancak tek amaç para kazanmak değildir.

C.3.Sizce girişimciliğinin ne demek olduğunu biliyor muymuşsunuz?

- 1.Doğru biliyormuşum 2.Bilmiyormuşum 3.Eksik biliyormuşum

C.4. Size göre bir girişimcide bulunması gereken özellikler nelerdir, siz bu özelliklere sahip misiniz?

Özellikler	1	2	3	4	5
Kendine güven duyan, aynı zamanda güvenilen biridir					
Geri adım atabilen ve yeniden başlayabilendir					
Sonuçları değerlendiren, mesleki riskleri üstlenebilendir					
Yaratıcıdır					
Cesaretlidir					
Hırslı ve kararlıdır					
Bireysel ve aynı zamanda da toplumsal olabilir					
İyimser ve fikir sahibidir					
Sürükleyici ve motive edicidir					
Başarı odaklıdır					
Fırsatlardan yararlanabilir					
Yeniliklere açık, yenilikçidir					
İşini seven biridir					
Mal ve hizmet üretendir					
Doğal kaynak, sermaye, emek gibi üretim faktörlerini bir araya getirip faaliyete geçirendir					
Pazardaki fırsatları ve gelişmeleri takip edendir					
Risk üstlenerek kaynakları bir araya getirendir					
Rekabete karşı önlem alarak kendisini ve işletmesini geliştiren kişidir					
Özverili ve çalışkan bir yapısı vardır					
İnsanlarla kolay ve iyi iletişim kurabilendir.					
Yönetim becerisine sahip olandır.					
Sorunlara çözüm odaklı yaklaşılandır.					

1: Kesinlikle Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Orta düzeyde katılıyorum, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum.

C.5.Size göre girişimci olmanın yararları hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

Girişimci Olmanın Yararları	1	2	3	4	5
Ekonomik özgürlük					
Bağımsız karar alma					
Aile bütçesine katkı					
Risk üstlenme ve cesaret					
Özgüven					
Sosyal statü kazanma					
Aile içi saygınlık					
Başkasının emri altında çalışmama					
Başarılı olacağını kanıtlama					
Tutarlı olma					
Dürüstlük ve iş ahlakına uyma					
Yaratıcı ve yenilikçi olma					
Yeni bir çevre edinme					

1: Kesinlikle Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Orta düzeyde katılıyorum, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum.

C.6. Bir kadının girişimci olmasını engelleyen faktörler hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

Girişimci Olmanın Önündeki Engeller	1	2	3	4	5
Eğitimsizlik					
İşletmecilik konusunda bilgi eksikliği					
Deneyimsizlik					
Sermaye yetersizliği					
Kredi başvurusundaki prosedürler					
İhtiyacı olan ekipmanın olmaması					
Başarısız olma korkusu					
Sorumluluk alamama					
Kocadan izin alamama					
Aile büyüklerinin baskısı					
Çocukları bırakacak yer olmaması					
Toplumun olumsuz eleştirileri					

1: Kesinlikle Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Orta düzeyde katılıyorum, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum.

C.7.Girişimci olmak isteseyiz kocanız, aile büyükleri ve köy halkı nasıl karşılar?

1.Olumlu (....)   2.Olumsuz (....)   3.Fikrim yok (....)

- C.8.Girişimcilik ile ilgili herhangi bir eğitim aldınız mı, kursa katıldınız mı?
1.Evet (....) 2.Hayır (....) **Cevabınız HAYIR ise C.10. soruya geçiniz**
- C.9.Cevabınız evet ise hangi kurum ve kuruluşlar tarafından verildi? (.....)
- C.10.Cevabınız hayır ise eğitim almak ister misiniz?
1.Evet (....) 2.Hayır (....) **Cevabınız HAYIR ise C.12. soruya geçiniz**
- C.11.Cevabınız evet ise hangi konuda almak istersiniz?
1.Finansal okuryazarlık (....) 4.Girişimcilik (....) 7.İnternet kullanımı (....)
2.Web sayfası tasarımı (....) 5.Pazarlama teknikleri (....) 8.İhracat (....)
3.Kooperatifçilik (....) 6. Diğer(.....)
- C.12.İş yeri açma ile ilgili eğitim veren ve kadın girişimciliğini teşvik etmeye yönelik çalışmalar yapan kurumlardan haberdar mısınız? 1.Evet (.....) 2.Hayır (....) **Cevabınız HAYIR ise C.14. soruya geçiniz**
- C.13. Hangilerinden haberdarsınız? (işaretleyiniz lütfen)
1. KOSGEB(.....) 3.TKDK (....) 5.KAGİDAR(....)
2.TOBB(....) 4.TUİK (....) 6.İŞKUR (....)
- C.14.Türkiye’de kırsal alanda kadın girişimcilerinin artırılması için sizce neler yapılabilir?
(.....)
- C.15. Gelecekle ilgili hayalleriniz nedir?(.....)
- C.16. “Genç Çiftçi Hibe Projesi” diye bir proje duydunuz mu ?
1. Evet (.....) 2. Hayır (.....) **Cevabınız HAYIR ise ANKET BURADA BİTMİŞTİR!!!**
- C.17. Cevabınız EVET ise kimden duydunuz?
1. Tarım ilçe müdürlüğü(....) 4.Komşu&akraba(....) 7.Diğer.....
2.Eşimden(....) 5.Köy muhtarından(....)
3.Radyo/TV/ İnternet/Gazete(.....) 6.İlaç bayisinden (....)
- C.18.Genç Çiftçi Projesine başvuru koşulları hakkında Tarım ilçe Müdürlüğünden bilgi aldınız?
1. Evet(.....) 2. Hayır(.....)
- C.19.“Genç Çiftçi Hibe Projesi” başvurdunuz mu ?
1.Evet (.....) **Cevap EVET ise C21. soruya geçiniz**
2.Hayır (.....) **Cevabınız HAYIR ise C20, C21, C22. soruları cevaplayıp anketi bitiriniz**
- C.20.Cevabınız HAYIR ise neden başvurmadınız?
1.Kocam istemedi (....) 3.Ailem istemedi (....) 5.Cesaret edemedim (....)
2.Nereye başvuracağımı bilemedim (....) 4.Diğer (.....)
- C.21. Yararlanmak ister miydiniz?
1. Evet(.....) 2. Hayır(.....)
- C.22. Projeden yararlanan yakınınız, akrabanız/komşunuz var mı?
1. Evet (....) **Cevabınız EVET ise C23. soruya geçiniz**
2. Hayır (....) **Cevabınız HAYIR D.1. soruya geçiniz**
- C.23. Evet ise memnunlar mı?
1. Evet (....) 2. Hayır (....) **HAYIR ise neden?(.....)**

D. Genç Çiftçi Projesi Hakkındaki Görüş ve Düşünceleriniz

D.1. Projeye başvurmak için kimden yardım aldınız?

1.Tarım ilçe müdürlüğü (.....)	2.Komşu&akraba (....)
3.Köy muhtarı (....)	4.İlaç bayileri (....)
5.Özel proje ofisi (....)	6.Diğer.....

D.2. Hangi alanda proje yaptınız, projenizin adını söyler misiniz?

- Bitkisel Üretim(.....)
- Hayvansal Üretim(.....)

D.3. Projeden neler aldınız?(.....)

D.4.Projeden beklentilerinizi öncelik sırasına göre numaralandırınız ? (1 çok önemli ----- 5 hiç önemli değil)

1.Verimi artırmak (....)	4.Kaliteli ürün elde etmek (....)
2.Gelirimi yükseltmek (....)	5.İstihdam alanı yaratmak (.....)
3.Statü kazanmak (....)	
6.Diğer(.....)	

D5.Proje beklentilerinizi karşıladı mı?

1.Evet (....)	2.Hayır(.....)

D.6. Genç Çiftçi Projesi kapsamında hazırladığınız projenin girişimcilik olduğunu düşünüyor musunuz?

1.Evet (....)	2.Hayır (....)

D.7. Yapmış olduğunuz projenin size ve çevrenizdekilere herhangi bir fayda sağladığını düşünüyor musunuz?

1.Evet (....)	2.Hayır (....)

D.8.Cevabınız evet ise hangi konuda fayda sağladı?(.....)

D.9. Proje kapsamında aldığımız hibeyi kullanmaya başladıktan sonra gelirinizde artış oldu mu?

1.Evet (....)	2.Hayır (....)

ÖZGEÇMİŞ

Halime BOZAN
halimeziraat@hotmail.com

ÖĞRENİM BİLGİLERİ

Yüksek Lisans	Akdeniz Üniversitesi
2017- 2020	Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Antalya
Lisans	Akdeniz Üniversitesi
2012-2016	Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, Antalya

MESLEKİ VE İDARİ GÖREVLER

Ziraat Mühendisi	Lina Flowers
2019-Devam Ediyor	